

ELY-keskusten, TE-toimistojen
sekä KEHA-keskuksen

Vastuullisuus- raportti 2022

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

TE-palvelut
AN-tjänster | TE services

KEHA-keskus
UF-centret

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
ELY-keskukset, TE-toimistot ja KEHA-keskus toimivat kaikkialla Suomessa.....	3
Vastuullisuuden johtaminen ja vastuullisuustavoitteet	4
Vastuullisuustavoitteemme	4
Virastojen toiminnan kädenjälki: Kuusi tavoitetta	5
Edullista ja puhdasta energiaa	6
Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua	8
Kestävät kaupungit ja yhteisöt	11
Ilmastotekoja	14
Vedenalainen elämä.....	17
Maanpäällinen elämä	20
Oman toiminnan jalanjäljen pienentäminen	22
Kehitettävää vastuullisuustyössä ja sen raportoinnissa	26
Raportin laadintatapa	27

Johdanto

Tässä vastuullisuusraportissa kerromme kestävästä kehityksestä ja vastuullisuutta edistävästä työstämme. Raportissa kuvataan, miten ELY-keskukset, TE-toimistot ja niiden keskitetty kehitys ja hallintokeskus (KEHA-keskus) ovat vuoden 2022 aikana edistäneet valittujen YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista. Vuoden 2022 vastuullisuusraportti on järjestyksessään toinen vastuullisuusraporttimme. Sen tavoitteet on valittu kuvaamaan mahdollisimman hyvin niitä toimia ja tehtäviä, joissa käytännön vastuullisuustyömme näkyy.

Vastuullisuusraportin laatimista jatketaan tulevina vuosina. Raportoinnin lisäksi pyrimme kehittämään myös henkilöstön kykyä tunnistaa vastuullisuuteen liittyviä kytköksiä omassa työssään, organisaation sisäistä vastuullisuustyötä sekä siitä kertomista.

ELY-keskusten tehtäväkenttä on laaja ja mahdollisuudet vastuullisuustyöhön erittäin laajat. ELY-ilmastotiekarttaa laadittaessa on käynyt ilmi, että ELY-keskusten tehtävät liittyvät jopa 80 prosenttiin alueiden ilmastopäästöistä. Näin ollen

mahdollisuudet vaikuttaa päästöjen vähentämiseen suoraan ja välillisesti sekä edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista ovat merkittävät. Haasteen vastuullisuustyölle muodostavat ilmastoasiantuntijaresurssien niukkuus ja tehtävien määräaikaisuus.

ELY-keskusten kädenjälki ja vastuullisuustyö näkyy etenkin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden edistämässä. TE-toimistojen kädenjälki puolestaan näkyy enemmän sosiaalisen vastuun alueella.

Lue lisää:

- [ELY-keskukset ilmastotoimijoina](#)

ELY-keskukset, TE-toimistot ja KEHA-keskus toimivat kaikkialla Suomessa

ELY-keskukset, TE-toimistot ja KEHA-keskus ovat valtion aluehallinnon toimijoita. Alueelliset ELY-keskukset ja TE-toimistot ovat itsenäisiä virastoja, joille KEHA-keskus tuottaa kehitys- ja hallintopalveluita.

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Tehtävät jakautuvat kolmeen vastuualueeseen: Elinkeinot ja työvoima ja osaaminen, Liikenne ja infrastruktuuri sekä Ympäristö ja luonnonvarat.

- 15 ELY-keskusta, noin 2700 työntekijää vuoden 2022 lopussa
- [Lisätietoja ELY-keskusten toiminnasta \(ely-keskus.fi\)](https://ely-keskus.fi)

Työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot) tarjoavat asiakkaille kattavan valikoiman erilaisia työnhakua ja työllistymistä sekä yritystoimintaa tukevia palveluja.

- 15 TE-toimistoa, noin 4700 työntekijää vuoden 2022 lopussa
- Osa TE-toimistojen asiakaskunnasta ja työntekijöistä siirtyi työllisyyden kuntakokeiluihin 1.3.2021. Kuntakokeiluihin osallistuu 25 työllisyysaluetta (118 kuntaa).
- [Lisätietoja TE-toimistojen toiminnasta \(toimistot.te-palvelut.fi\)](https://toimistot.te-palvelut.fi)

ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) on valtakunnallinen, maantieteellisesti hajautettu ja verkostomaisesti toimiva ELY-keskuksille ja TE-toimistoille kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava virasto.

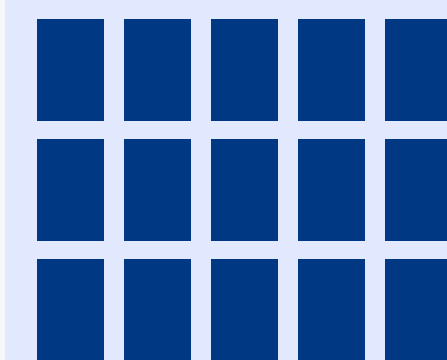
- Henkilöstö työskentelee ELY-keskuksista käsin, yli 570 työntekijää ympäri Suomen vuoden 2022 lopussa
- [Lisätietoja KEHA-keskuksen toiminnasta \(keha-keskus.fi\)](https://keha-keskus.fi)

Lue lisää:

- [ELY/TET/KEHA-tilinpäätös 2022 \(doria.fi\)](https://doria.fi)

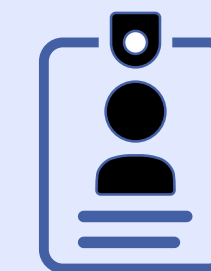
2022

ELY-keskus

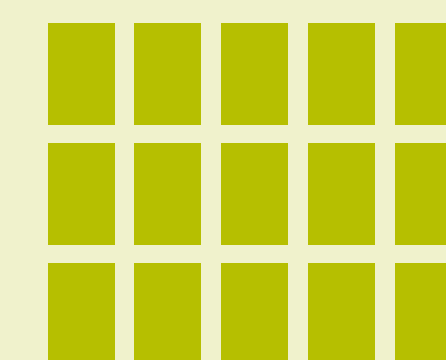

15
ELY-keskusta

2700
työntekijää

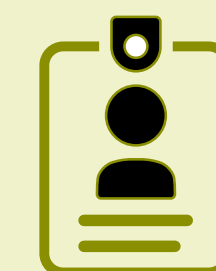

TE-palvelut

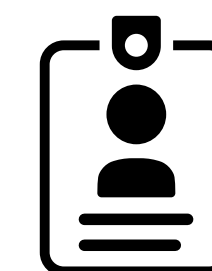
15
TE-toimistoa

4700
työntekijää

KEHA-keskus

570
työntekijää

- valtakunnallinen
- maantieteellisesti hajautettu
- verkostomaisesti toimiva

Vastuullisuuden johtaminen ja vastuullisuustavoitteet

Strategisella tasolla ELY-keskusten ja Aluehallintoviraston yhteinen AVI-ELY-strategia ohjaa kaikkia aluehallinnon virastoja hallitusohjelman toimeenpanossa sekä kirittää niitä uudistamaan toimintaansa yhteistyössä asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa. AVI-ELY-strategiassa määritetyissä tavoitteissa on yhtäläisyyksiä YK:n agenda 2030 -tavoitteisiin. Varsinaista yhteistä vastuullisuusohjelmaa ELY-keskuksilla, TE-toimistoilla ja KEHA-keskuksella ei ole.

AVI-ELY-strategian toteutumista seurataan vuosittain. Seurannan avulla pyritään arvioimaan, ovatko esimerkiksi peruspalvelut Suomessa alueellisesti yhdenvertaisesti saatavilla, käytetäänkö luonnonvaroja kestävästi, onko yhä useampi toiminta- ja työkykyisenä mukana muuttuvassa työelämässä sekä onko uusia työpaikkoja ja yrityksiä syntynyt.

Yhteisen vastuullisuusraportoinnin tasolla pääroolissa on tämä vastuullisuusraportti. Sen lisäksi ELY-keskusten, TE-toimistojen ja KEHA-keskuksen yhteinen tilinpäätös ja toimintakertomus sisältävät tietoa toiminnan vaikuttavuudesta sekä henkilöstön hyvinvoinnista. Osa ELY-keskuksista julkaisee myös ilmastokertomuksia, jotka kuvaavat juuri heidän virastonsa käden- ja jalanjälkeä. ELY-keskusten

yhteiseen ympäristöverkkopalvelu Ikkunaan on koottu tietoa toiminnan vaikuttavuudesta sekä esitetty kehityskohteita vastuullisemman toiminnan edistämiseksi.

ELY-keskukset ja TE-toimistot ovat itsenäisiä virastoja, joten niissä tehdään myös omaa vastuullisuustyötä. Kaikissa ELY-keskuksissa toimii ilmastotyöryhmä, joka kehittää virkatyön ilmastonäkökulmia, toteuttaa viraston sisäisiä hankkeita ja tekee aktiivista työtä oman toiminnan ja organisaation hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Tästä työstä löytyy esimerkkejä luvusta "Oman toiminnan jalanjäljen pienentäminen".

Lue lisää:

- [Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteinen strategia antaa suunnan valtion aluehallinnon toiminnalle \(tem.fi\)](#)

Vastuullisuustavoitteemme

Vuoden 2022 vastuullisuusraporttiin uudistimme hieman raportoitavia tavoitteita edellisvuodesta. Tänä vuonna tarkastelemme toimintaamme seuraavien Agenda 2030 -tavoitteiden näkökulmasta:

- Edullista ja puhdasta energiaa
- Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua
- Kestävät kaupungit ja yhteisöt
- Ilmastotekoja
- Vedenalainen elämä
- Maapällinen elämä

Lisätietoa vastuullisuustavoitteidemme valintaprosessista ja vastuullisuusraportin laadinnasta löytyy luvusta "Raportin laadintatapa"

Virastojen toiminnan kädenjälki: Kuusi tavoitetta

Tavoitteet

Edullista ja puhdasta energiaa	6
Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua	8
Kestävät kaupungit ja yhteisöt	11
Ilmastotekoja	14
Vedenalainen elämä	17
Maanpäällinen elämä	20

Edullista ja puhdasta energiaa

Vihreän siirtymän ja uusiutuvien energiantuotantomuotojen edistäminen näkyvät erittäin merkittävästi ELY-keskusten työssä sekä suoraan investointi- ja suunnitteluhankkeiden määrän kasvun ja tarjottavien tukien että välillisesti mm. työllisyysvaikutusten ja aluetalouden kasvun kautta. Huolehdimme uusiutuvan energiantuotannon haitallisten ympäristövaikutusten riittävästä huomioimisesta jo suunnitteluvaiheessa. Uusiutuvan energian hankkeiden suunnitteluun liittyvät viranomaisprosessit ja niiden ennakkollisuuden kehittäminen ovat edellyttäneet sekä ELY-keskusten resurssien kasvatamista, että uusiin energiantuotantomuotoihin liittyvän osaamisen kehittämistä.

Edistämme myös energiatehokkuuden parantamista esimerkiksi erilaisissa suunnittelu- ja investointihankkeissa ja väylien kunnossapidossa. Energiatehokkuus linkittyy myös kiertotalouden edistämiseen ja oman toiminnan hiilijalanjäljen pienentämiseen.

Näissä alatavoitteissa työmme jälki näkyy selvimmin:

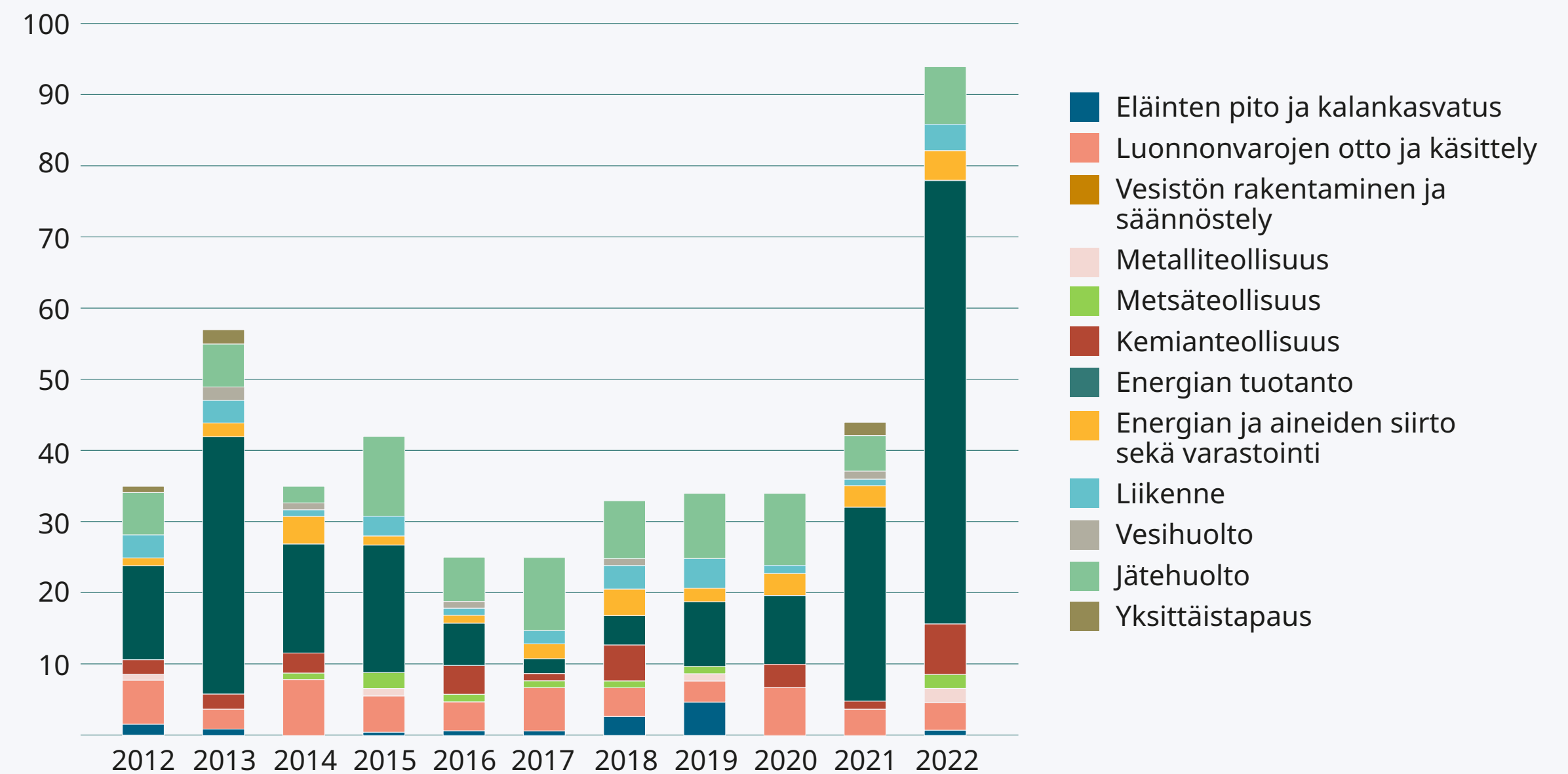
- 7.2 Edistämme uusiutuvan energian osuuden merkittävää kasvua
- 7.3 Olemme mukana tuplaamassa globaalia energiatehokkuutta.

Mihin vaikutamme:

- Huolehdimme uusiutuvan energiantuotannon ympäristövaikutusten riittävästä huomioimisesta jo suunnitteluvaiheessa.
- Turvaamme uusiutuvaan energiaan liittyvät investoinnit tukien avulla ja viestimme aktiivisesti saatavilla olevista rahoitusmahdollisuuksista

Vastuullisuustyön saavutukset vuonna 2022:

ELY-keskukset ovat tehneet monialaista yhteistyötä uusiutuvan energian hankkeiden mahdollistamiseksi ja niiden ympäristövaikutusten minimoimiseksi. Työ on näkynyt vuonna 2022 etenkin lakisäätöissä ympäristövaikutusten arviointiprosesseissa (YVA) sekä kaavaprosesseissa. Näihin kaikkiin on osallistunut eri alojen asiantuntijoita niin ympäristövastuualueelta kuin esimerkiksi liikennevastuualueelta. Energiahankkeiden ja etenkin uusiutuvan energian hankkeiden osuuden merkittävä kasvu on näkynyt selkeästi YVA-hankkeissa sekä niistä annetuista lausunnoissa ja päätöksissä vuonna 2022 (kuva 1.).

Kuva 1. Vuosina 2012–2022 vireille tulleet YVA-menettelyt. Energiantuotannon osuus on kasvanut merkittävästi, ja siitä suurin osa on uusiutuvaa energiaa, etupäässä tuulivoimahankkeita. Lähde: Syke.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus on toiminut valtakunnallisena uusiutuvan energian yhteysviranomaisena sekä hoitanut valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Neuvonta- ja asiantuntija-apua on annettu kunnille, maakunnan liitoille, ELY-keskuksille, aluehallintovirastoille, hankekehittäjille, toiminnanharjoittajille sekä kansalaisille uusiutuvaan energiaan liittyvissä kysymyksissä. Tuulivoimaan liittyviä valtakunnallisia menettelyitä ja tulkintoja on yhtenäistetty ELY-keskusten asiantuntijaverkoston kautta.

ELY-keskukset ovat edistäneet vuonna 2022 asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumista korotetuilla määrärahoilla ja ELY-keskusten toimintaresursseja kasvatettiin öljylämmityksestä luopumisen avustushakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi Kansallisen ilmasto- ja energiastrategian mukaisesti.

Maaseuturahaston elpymisvaroin on tuettu vihreään talouteen ja digitaalisuuteen siirtymistä sekä sosioekonomista kestävyttä. Pk-yrityksiä tuettiin elpymisvaroilla mm. biokaasulaitoshankkeissa, aurinkosähköjärjestelmien hankinnassa ja lämmitysjärjestelmien uudistamisessa. ELY-keskuksissa on myönnetty maatalouden rakennetukea maatalojen energiantuotantoon, energian säästöön ja energiatehokkuuden parantamiseen liittyviin investointeihin.

Kehittämisyhteistyöllä rahoitetuissa hankkeissa painottuivat muun muassa vähähiilisen talouden edistäminen ja yritysten tuottavuuden, tuotantoprosessien sekä tuotteiden energia- ja materiaali-tehokkuuden parantaminen.

Vihreää siirtymää toteutetaan EU:n elpymisohjelman kautta, jossa yritysten tutkimus- ja kehitystoiminnan tukemiseen tarkoitettu RRF-ohjelma (Recovery and Resilience Facility) on merkittävä. Tarkoituksena on edistää hiilineutraaliutta ja kasvattaa yritysten kilpailukykyä. ELY-keskusten saamalla määrärahalta on edistetty vihreän siirtymän kannalta keskeisten investointien käynnistymistä ja on varmistettu hankkeiden ympäristöllisten menettelyjen sujuva eteneminen ja hyvä yhteistyö sidosryhmien kanssa.

Maatuulihankkeita oli vuonna 2022 runsaasti ELY-keskusten käsittelyssä YVA- ja kaavaprosesseissa. Maatuulihankkeiden suunnittelu-, vaikutusarviointi- ja kaavoitusprosessien ollessa vakiintuneita hankkeita on kyetty viemään viranomaistyön osalta sujuvasti eteenpäin. Merituulihankkeita on tullut suunnitteluun ja vireille useita, ja niiden osalta ELY-keskukset ovat tehneet runsaasti yhteistyötä eri viranomais tahojen kanssa. Merituulihankkeissa sovellettavaa tietopohjaa on laajennettu muun muassa erilaisten koulutus- ja vuorovaikutustilaisuuksien sekä YVA-menettelyiden kansainvälisten kuulemisten kautta.

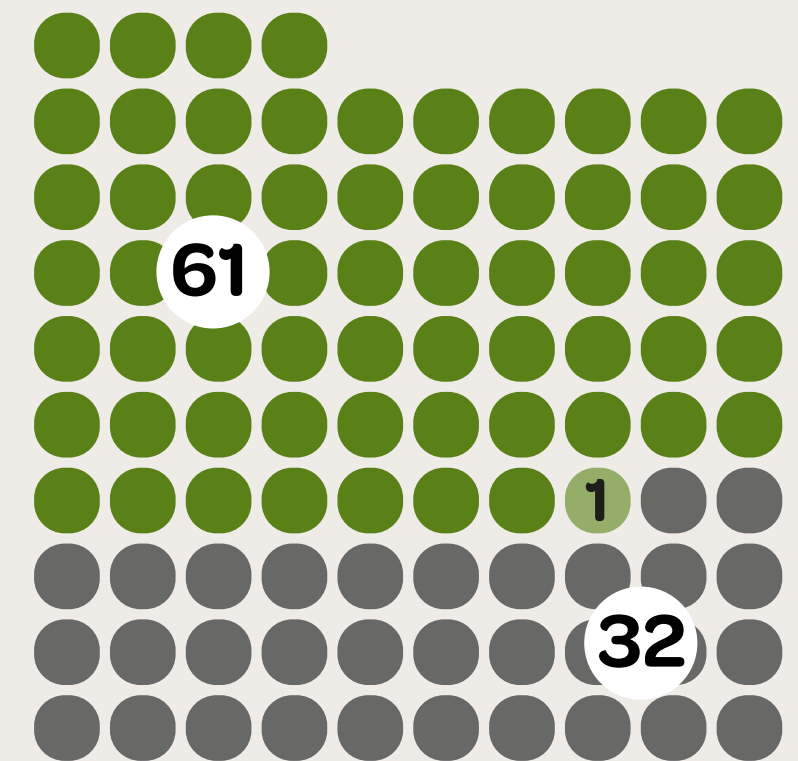
Aurinkovoimasta on Suomessa tullut nopeasti kehittyvä uusiutuvan energian tuotantomuoto ja suunnittelun eri vaiheissa olevien aurinkovoimahankkeiden määrä lisääntyi huomattavasti vuoden 2022 kuluessa. ELY-keskukset ovat lausuneet tuuli- ja aurinkovoimahankkeista ottaen kantaa mahdollisiin ympäristövaikutuksiin ja maankäytön suunnitteluun.

ELY-keskuksissa on tunnistettu vihreän energian tuotantohankkeiden edellyttämien sähkönsiirtoratkaisujen korostunut yhteensovittamisen tarve. Hanketoimijoita on neuvottu siirtoyhteyksien ympäristöllisissä prosesseissa ja ohjattu toimijoita yhteistyöhön sähkönsiirtoyhteyksien reittisuunnittelun osalta, mikä edesauttaa hankekokonaisuuden ympäristöllistä ja sosiaalista hyväksyttävyyttä.

ELY-keskukset ovat ohjanneet toimijoita riittäviin ympäristövaikutusten arviointeihin vedyntuotantolaitosten suunnitteluhankkeissa. Vetyä pidetään tulevaisuuden energiankantajana, joka voi auttaa vähentämään hiilipäästöjä sellaisilla runsaspäästöisillä aloilla kuin energiavaltainen teollisuus ja liikenne.

ELY-keskukset ovat hankkineet vähäpäästöistä linja-autoliikennettä yhteishankintoina kuntien sekä muiden joukkoliikenteen toimivaltaisten viranomaisten kanssa. ELY-keskusten vastuullisesta liikennetyöstä kerrotaan lisää kohdassa Kestävät kaupungit ja yhteisöt.

MITTARI 1 Energiantuotannon YVA-menettelyt 2022

- Energiantuotantoa koskeva YVA-menettely: Tuulivoima
- Energiantuotantoa koskeva YVA-menettely: Muu
- YVA-menettelyt, muut kategoriat

MITTARI 2 Biokaasulaitosten rakentamisinvestoinnit 2022

11 kpl

Hankkeiden lukumäärä

5 012 783 €

Hyväksytyt hakemukset

Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Agenda
2030
-tavoite 8

TE-toimistoissa ja ELY-keskusten E-vastuualueilla tehtävän työn tavoitteet kietoutuvat vahvasti Ihmisarvoinen työ ja talouskasvu -tavoitteen perusteisiin. Elinvoiman lisääminen on myös ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen yhteisen strategiassa mainittu tavoite. Työmme keskiössä ovat työllisyyden parantaminen, yrittäjyyden lisääminen sekä kaikkia koskeva kestävä talouskasvu. ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen yhteisen strategian mukainen tavoite lisätä elinvoimaa liittyy ihmisarvoisen työn ja talouskasvun tavoitteisiin.

Näissä alatavoitteissa työmme jälki näkyy selvimmin:

- 8.2 Saavuttaa korkeampi taloudellisen tuottavuuden taso.
- 8.3 Edistää kehityslähtöisiä käytäntöjä, jotka tukevat tuottavaa toimintaa, säällisten työpaikkojen luontia, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia.
- 8.6 Vähentää merkittävästi niiden työikäisten määrää, jotka eivät käy työssä tai opiskele.
- 8.8 Suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille, mukaan lukien siirtotyöläisille, erityisesti naisille ja epävarmassa työsuhteessa oleville.
- 8.9 Laatia ja toimeenpanna käytäntöjä työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria sekä tuotteita edistävän kestävä matkailun edistämiseksi.

Mihin vaikutamme:

- Tuemme pk-yritysten ja maatalouden kehittämistä, investointeja sekä edistämme innovaatioita.
- Tuemme pk-yritysten uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämiseen liittyviä hankkeita.
- Tuemme yrittäjyyttä ja yritysten syntymistä.
- Autamme nuoria pääsemään työhön ja koulutukseen, sekä tuemme nuorten yrittäjyyttä.
- Edistämme kestäviä hankkeita, joissa ilmaston hyvinvointia ja työelämän monimuotoisuutta tuetaan.

Vastuullisuustyön saavutukset vuonna 2022:

Yritystoiminnan ja työllisyyden edistämiseen vaikuttavat keskeisesti toimintaympäristötekijät, jotka ovat viime vuosina näyttäneet voimansa erityyppisten kriisien muodossa. Vuonna 2021 koronakriisi koetteli yrityksiä, jolloin ELY-keskusten keskeinen tavoite ja vastuu on ollut pk-yritysten kannattelu yli kriisiajan. Vuonna 2022 koronakriisi oli jo

hellittämässä, mutta helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan pitkitti tilannetta ja toi kriisien keskellä toimimiseen uusia ulottuvuuksia. Samaan aikaan osaavan työvoiman saatavuushaasteet ovat koetelleet eri toimialoja.

Vuonna 2022 energiamarkkinoiden häiriötila (akuutti energian hintojen nousu ja energiamurrokseen vastaaminen) korostui esimerkiksi maaseutuohjelman rahoitusta koskevissa hankeaihoissa. Käytännössä yritysten toimintaedellytysten turvaaminen ja konkurssien ehkäiseminen on ollut merkittävä osa toimintaa.

Yritysrahoituskriteereissä kohti vastuullisuutta

Uusi EU-ohjelmakausi 2021–2027 ja siihen vahvasti kytkeytyvät vihreän siirtymän tavoitteet ovat avanneet mahdollisuuksia, joissa vastuullisuustyön eri painotukset näkyvät vahvasti. Vähähiilisyys, kestävä kasvu, digitaalisuus ja uusien teknologioiden käyttöönotto ovat olleet rahoituksen kärkiteemoja jo pitkään, mutta käynnistyneellä ohjelmakaudella niiden painoarvo on korostunut entisestään.

Uudella ohjelmakaudella rahoitusehdoissa noudatetaan ”Do no significant harm” -periaatetta, jolla varmistetaan, etteivät rahoitettavat hankkeet heikennä esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintää, kiertotalouteen siirtymistä tai biologisen monimuotoisuuden suojelua. Valintaperusteissa huomioidaan myös muut vastuullisuustyön ulottuvuudet ja arvioinneissa hyödynnetään esimerkiksi Suomen Asiakastiedon tuottaman ESG-vastuullisuusraportin yrityskohtaisia tietoja. Vastuullisuuskysymykset kuuluvat oleellisina teemoina myös normaaliin

asiakastyöhön ja neuvontapalveluihin. Yrityksille suunnatusta EAKR-rahoituksesta 35 prosenttia tulee kohdentua ilmasto- ja hiilineutraalisuustavoitteiden toteuttamiseen.

ELY-keskusten työkaluihin lukeutuu myös oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF), jonka tavoitteena on lieventää ilmastosiihtymän haitallisia vaikutuksia tukemalla alueita ja työntekijöitä, joihin siirtymä vaikuttaa eniten, ja edistämällä tasapainoista sosioekonomista siirtymää. JTF:llä vastataan vähähiilisen siirtymän aiheuttamiin sosioekonomisiin ja ympäristöllisiin haittavaikutuksiin työllisyyden ja kestävien aluetalouksien turvaamiseksi.

Käytännössä uuden EU:n ohjelmakauden rahoituspäätöksiä on ollut mahdollista tehdä vasta marraskuusta 2022 lähtien, mikä on johtunut EU-RA-rahoitusjärjestelmän tietoteknisistä viivästykistä. Kansallisella rahoituksella päätöksiä tehtiin kasvun kiihdyttämisohjelman mukaisiin tarkoituksiin sekä äkillisillä rakennemuutosalueilla. Kansallisella rahoituksella kehittämisavustusta myönnettiin 207 yrityshankkeelle yhteensä 16,4 miljoonaa euroa. Kuljetustuella edistetään jalostuneempien tuotteiden markkinoillepääsyä, mikä edistää vastuullisuutta logistiikassa ja yritysten liiketoiminnassa. Kuljetustukia myönnettiin vuonna 2022 yhteensä 6,6 miljoonaa euroa 238 hankkeelle.

Haastavina aikoina yritysten kehittämispalveluilla on ollut kysyntää. Yritysvastuuasiat on otettu huomioon yritysten kehittämispalvelujen sisällöissä mm. vastuullisuuskartoitusten, henkilöstön osaamisen ja digitaalisten palvelujen kehittämisessä. Vuonna 2022 noin 3 800 yritystä käytti ELY-keskusten tarjoamia analyysi-, konsultointi- ja

koulutuspalveluja. Yritykset käyttivät palveluja erityisesti toiminnan uudistamiseen, uusien markkinoiden kartoittamiseen ja omistajanvaihdosten suunnitteluun. ELY-keskukset käyttivät palvelujen hankintaan yhteensä noin 17,6 miljoonaa euroa.

Maaseutuohjelman osalta elettiin myös siirtymäkautta. Vuoden 2022 tuloksista voidaan nostaa esiin esimerkiksi ilmasto- ja ympäristötoimiin sitoutuneiden tilojen määrä, joka oli varsin korkea (91 %). Viime ohjelmakauden yritysrahoituksella arvioidaan saadun aikaan reilut 6000 uutta työpaikkaa. Vuosina 2015–2021 on rahoitettu lähes 14 000 maatalouden investointia, joille on myönnetty avustusta yli 700 miljoonaa euroa ja korkotukilainaa 800 miljoonaa euroa. Nuoren viljelijän aloitustukia sai vuosina 2015–2021 noin 2000 uutta yrittäjää. Korkeintaan 40-vuotiaalle maatilayrittäjyyteen ryhtyvälle tarkoitettu aloitustuki on helpottanut maatalojen sukupolvenvaihdoksia ja nuorentanut maatilayrittäjien keski-ikää.

Räätälöidympää työvoimapalvelua ja työperäistä maahanmuuttoa

Talousnäkymien epävakaus näkyi työmarkkinoilla muutosneuvotteluina ja asteittaisena kysynnän laskuna, mutta työvoiman kohtaantoa koskevien haasteiden taklaaminen sekä pitkäaikaistyöttömyyden ehkäiseminen ovat pysyneet keskeisinä teemoina. Työnhakijapalveluiden osalta on pyritty tarjoamaan yhä räätälöidympiä palveluita, joissa keskeisenä ohjenuorana on ollut osallisuutta edistävä ratkaisukeskeisyys.

Työ- ja elinkeinoministeriön syksyllä 2022 julkaistun ammattibarometrin mukaan työvoimapuolasta kärsiviä ammattiryhmiä oli runsain mitoin, vaikka suhdannenäkymiä leimasi epävarmuus. Monella toimialalla tilanne on kroonistunut ja heikentänyt osaltaan kasvun edellytyksiä. Työllisyyden nostamiseksi ja työvoiman kohtaamisaasteiden ratkaisemiseksi elinikäinen oppimisen ja osaamisen tukeminen ovat korostuneet virastojen toiminnassa. Työelämälähtöisten koulutuspalvelujen suhteen on yhteishankintakoulutuksilla tärkeä rooli. Osatyökykyisten TE-palveluita on kehitetty ja toimeenpantu erillispanostuksilla. Esimerkiksi heinäkuussa 2022 alkanut Työkanava Oy on alkanut työllistämään kaikkein vaikeimmin työllistyviä työttömiä ja työhaluisia osatyökykyisiä.

Vuonna 2022 ELY-keskusten hankkimien työvoimakoulutuksien ja valmennuksien toteuma oli valtakunnallisesti yhteensä noin 130 miljoonaa euroa. TE-palveluhankinnoilla edistämme esimerkiksi maahanmuuttajien ja nuorten edellytyksiä saada työtä. TE-palveluhankintojen vaikutus ja pidemmän aikavälin vaikuttavuus on positiivista ja se liittyy erityisesti sosiaaliseen kestävyys, kuten työllisyyden ja kotoutumisen edistämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn. Työllisyyden kohentumisella on myös yhteiskuntaan ja elinkeinoelämään myönteisiä taloudellisia vaikutuksia.

ELY-keskukset ja TE-toimistot ovat edistäneet Talent Boost -toimenpideohjelman sekä koulutus- ja työperäisen maahanmuuton tiekartan toimintoja toimialueillaan. KEHA-keskuksessa käynnistyi kansallisen Work in Finland -palvelumallin toteutus työ yhdessä valtakunnallisesta koordinaatiosta

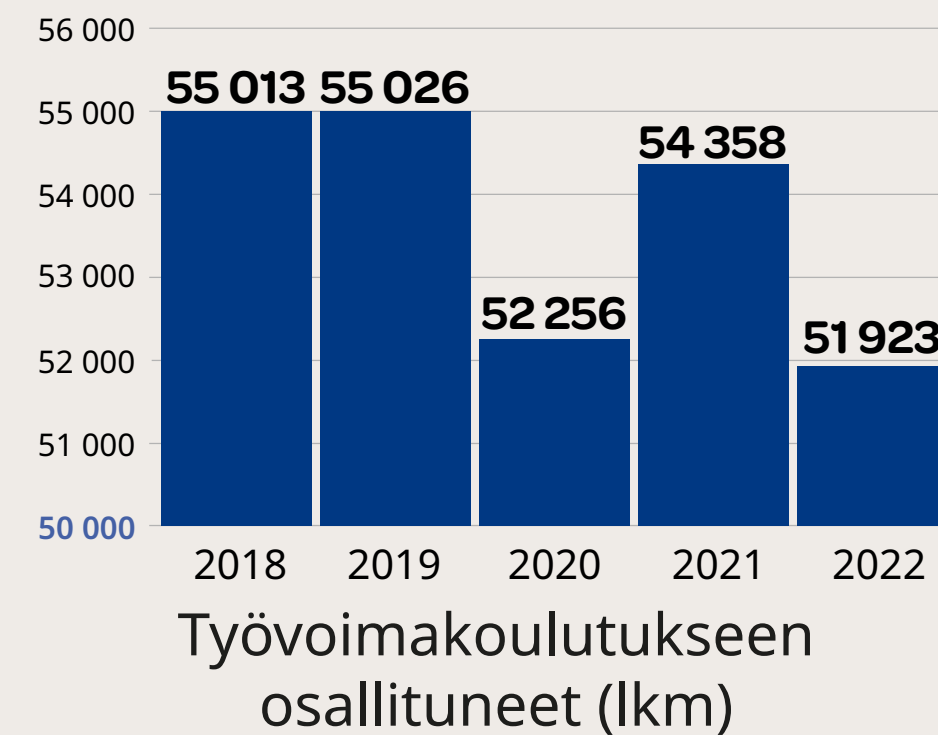
vastaavien ELY-keskusten kanssa. Tavoitteena on ollut parantaa työvoiman kysynnän ja kansainvälisen osaajatarjonnan kohtaantoa ja siten vahvistaa myös julkista taloutta. ELY-keskuksissa on paneuduttu aktiivisesti työvoiman hyväksikäytön ennaltaehkäisyyn ja torjunnan kysymyksiin, ja osassa alueista on jo käynnistetty konkreettisia toimenpiteitä poikkihallinnollisessa yhteistyössä. ELY-keskuksissa ja TE-toimistoissa on tehty toimenpiteitä ja hankittu palveluita mm. työnantajille kansainvälisen rekrytoinnin osaamisen edistämiseen sekä monimuotoisen työelämän kehittämiseen ja työyhteisöjen toimintakyvyn vahvistamiseen.

Kuntien rooli TE-palvelujen tuottajana on vahvistunut, kun työllisyyden kuntakokeilut aloittivat toimintansa maaliskuun 2021 alussa. Toukokuun alussa 2022 tuli voimaan uusi työvoimapalvelumalli, joka edellyttää aiempaa tiiviimpää yhteydenpitoa viranomaisen ja työttömän välillä. Työllisyyden ja talouskasvun edistämiseksi tärkeää on kansallinen, alueellinen ja paikallinen yhteistyö. ELY-keskusten ja TE-toimistojen yhteistyö työmarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi on ollut kiinteää paikallisten ja alueellisten sidosryhmien, kuten (kokeilu-)kuntien, koulutusorganisaatioiden ja yritysten kanssa.

MITTARI 1

Työvoimakoulutuksissa olleiden määrä

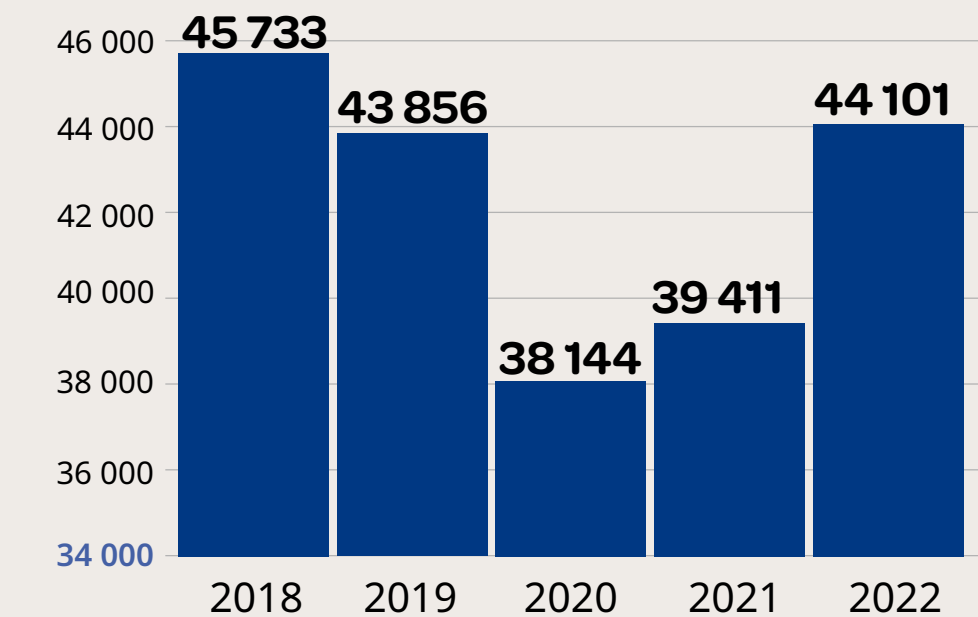
Työvoimakoulutus on koulutusta, jota tarjotaan työttömille tai työttömyysvaarassa oleville työnhakijoille. Koulutukset suunnataan aloille, joilla on suurin tarve työntekijöistä, joten ne parantavat osaltaan työmarkkinoiden kohtaantoa.

MITTARI 2

Palkkatukea saaneiden määrä

Palkkatuetun työn tarkoituksena on edistää työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Palkkatukea voidaan myöntää sellaisen työttömän työllistämiseen, jolla on puutteita ammatillisessa osaamisessa tai pysyvä tai pysyväisluonteinen vamma tai sairaus vähentää hänen mahdollisuuksiaan sopivan työn saamiseen tai henkilö on 60 vuotta täyttänyt pitkäaikaistyötön.

Palkkatukea saaneet (lkm)

Kestävät kaupungit ja yhteisöt

Meneillään oleva voimakas kaupungistumiskehitys, valtakunnalliset tavoitteet mm. päästövähennyksistä sekä muuttuvat ilmasto-olosuhteet luovat tarvetta kiinnittää erityistä huomiota hyvien elinympäristöjen luomiselle ja säilyttämiselle niin kaupungeissa kun hiljentyvilläkin seuduillakin. Yhdyskuntarakenteen päästövaikutuksia voidaan vähentää ennakoinnilla ja hallitulla suunnittelulla. Merkittävä osa vaikutuksista kohdistuu kaupunki-seuduille kiihtyvän uudisrakentamisen vuoksi.

ELY-keskusten alueidenkäyttötehtävät kytkeytyvät kaupunki- ja aluesuunnittelun eri tasoille ja toimintoihin. Kaikista merkittäviä maakunnallisia ja valtakunnallisia kysymyksiä sisältävistä suunnitteluhankkeista neuvotellaan kaavoja laativien kuntien ja maakuntaliittojen kanssa varmistaen, että maankäyttö- ja rakennuslain edellytykset täyttyvät. Asumisen laatu, palvelujen sijoittuminen sekä energia- ja liikenneratkaisut ovat tavanomaisia keskusteltavia kysymyksiä. Myös ympäristöhaittojen välttäminen sekä luonnon- ja kulttuuriympäristön arvojen vaaliminen ovat osa ELY-keskusten vaikuttavaa tehtäväkenttää yhdyskuntasuunnittelun kestävyden varmistamisessa. Ekologisen kestävyden rinnalla ELY-keskukset tukevat työllään kehityksen taloudellista, kulttuurista ja sosiaalista kestävyttä.

Kestävien kaupunkien ja yhteisöjen rakentamisessa korostuvat ELY-keskusten tehtävät joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn olosuhteiden kehittämisessä sekä liikenneturvallisuuden parantamisessa.

Näissä alatavoitteissa työmme jälki näkyy selvimmin:

- 11.2 Takaamme luotettavan ja kestävästä liikennejärjestelmän ja parannamme liikenneturvallisuutta erityisesti lisäämällä julkista liikennettä ja kiinnittämällä huomiota heikommassa asemassa olevien ihmisryhmien tarpeisiin.
- 11.3 Lisäämme kestävästä kaupungistumisesta.
- 11.4 Tehostamme hankkeita maailman kulttuuri- ja luontoperinnön suojelemiseksi.
- 11.6 Vähennämme kaupunkien haitallisia ympäristövaikutuksia kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi ilmanlaatuun sekä yhdyskunta- ja muiden jätteiden käsittelyyn.

Mihin vaikutamme:

- Vaikutamme keskeisissä aluekehittämisen hankkeissa sekä kaupungeissa että maaseudulla
- Tuomme ilmasto- ja kiertotalouskysymykset mukaan suunnitteluun ja hankepöytiin
- Valvomme ja edistämme maankäyttö- ja rakennuslain toteutumista
- Lausumme ja neuvottelemme kuntien ja maakuntaliittojen kaavahankkeista
- Käymme kuntien kanssa kehittämiskeskustelut
- Tuemme alueiden liiketoimintaa ja kehittämistä
- Rahoitamme kulttuuriympäristön ja luonnonympäristön säilyttämistä

- Toteutamme valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (Liikenne 12) ja sen tavoitteita kestävydestä, saavutettavuudesta ja tehokkuudesta
- Osallistumme sopijaosapuolina suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimusten (MAL-sopimusten) toteuttamiseen
- Hankimme joukkoliikennettä yhteishankintoina muiden toimijoiden kanssa
- Rakennamme uutta ja parannamme olemassa olevaa pyöräilyn ja kävelyn verkostoa
- Parannamme sekä jalankulun ja pyöräilyn että moottoriajoneuvoliikenteen liikenneturvallisuutta

Vastuullisuustyön saavutukset vuonna 2022:

Alueidenkäyttö

Ilmastonmuutos muuttaa toimintaympäristöämme merkittävästi esimerkiksi uusien energiaratkaisujen, äärevöityviin sääolosuhteisiin sopeutumisen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen näkökulmista. Vuoden 2022 aikana keskeistä on ollut näihin haasteisiin vastaaminen kokonaisvaltaisesti kestävällä tavalla mm. vaikutusten arviointeja ja yhdyskuntasuunnittelun käytäntöjä kehittämällä. Tarvitaan uudenlaisia, ilmastokestäviä kaavaratkaisuja. Keskeistä on ratkaisujen toteuttaminen siten, että samalla huomioidaan muut ympäristönäkökulmat kuten luonnonsuojelu ja ympäristön pilaantuminen sekä muun muassa sosiaalinen kestävyys.

ELY-keskusten alueidenkäyttötyössä ovat vuonna 2022 olleet voimakkaasti esillä yleiskaavat sekä merkittävät hankekaavat, kuten tuulivoiman, aurinkovoiman ja vetylaitosten kaavoittaminen.

ELY-keskukset ovat nostaneet kaupunkiseuduilla viranomaiskeskustelujen ytimeen entistä useammin infran kasvattamisen kestävästi, puhtaat energiaratkaisut sekä sopeutumisen muuttuviin sääoloihin. Uudenlaisia ratkaisuja tilanteisiin on etsitty yhdessä kaavoja laativien kuntien ja maakuntaliitosten kanssa. Maankäyttö- ja rakennuslain tulkintaa ilmastokysymyksissä on edistetty ympäristöministeriöyhteistyössä.

Kaavoituksen ilmastokestävyttä on edistetty ELY-keskuksissa kehittämällä työkaluja kaavan ilmastokestävyden arviointiin. Vuonna 2022 erityisesti KILVA-työkalun käyttäminen lisääntyi kunnissa merkittävästi. Työkalu kattaa sekä hillinnän että sopeutumisen ja leikkaa minipuolisesti eri kestävyden ulottuvuuksia. KILVA:n käyttämistä edistettiin kunnille ja ELY-keskuksille saatavilla olevilla koulutustilaisuuksilla.

Liikenne

Liikennevastuualueella toteutimme valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (Liikenne 12) ja sen tavoitteita kestävydestä, saavutettavuudesta ja tehokkuudesta. Tavoitteet ovat rinnakkaisia ja pyrkivät hillitsemään ilmastonmuutosta. Ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulmasta keskeisiä ovat liikenteen päästöt, jotka ovat laskeneet hieman vuodesta 2021. Liikenteen päästöt olivat 9,8 Mt CO₂-ekv vuonna 2022 ja 9,9 Mt CO₂-ekv vuonna 2021.

Osallistuimme sopijaosapuolina suurten ja keski suurten kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimusten (MAL-sopimusten) toteuttamiseen. Sopimuksissa painotetaan erityisesti kestävästä yhdyskuntarakenteesta sekä kestävästä liikemisen olosuhteita parantavien toimenpiteiden toteuttamista. Vuonna 2022 MAL-seutujen joukko liikenteen matkustajamäärät kasvoivat verrattuna vuoteen 2021. Määrät ovat kuitenkin edelleen alhaisemmalla tasolla kuin ennen koronapandemiaa.

Hankimme linja-autoliikennettä yhteishankintoina kuntien sekä muiden joukkoliikenteen toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Joukkoliikennehankinnoissa painopisteemme on työ- ja opiskelumatkojen turvaamisessa. Linja-autoliikenteen hankintojen lisäksi paransimme joukkoliikenteen infrastruktuuria.

Olemme rakentaneet uutta ja parantaneet olemassa olevaa pyöräilyn ja kävelyn verkostoa. Tällä on edistetty liikkumista aktiivisin kestävin kulkumuodoin, mikä parantaa kansalaisten terveyttä ja pienentää liikenteen negatiivisia ilmastovaikutuksia. Kaupunkiseuduilla on myös kehitetty pyöräilyn ja kävelyn hoidon laatukäytäviä.

Liikenneturvallisuuden parantamisessa prioriteettimme on maanteiden ajoneuvo-onnettomuuksien ja taajamamaisten alueiden jalankulku- ja pyöräonnettomuuksien vähentämisessä sekä väestöryhmiä lasten liikenneturvallisuuden parantamisessa. Olemme myös rahoittaneet ja tehneet yhdessä kuntien, Liikenneturvan ja poliisin kanssa paikallista liikenneturvallisuuden kasvatus-, valistus- ja tiedotustyötä. Tieliikennekuolemien määrä saatiin vuonna 2022 poikkeuksellisen alhaiseksi, ja tieliikenteessä kuoli silloin 196 henkilöä.

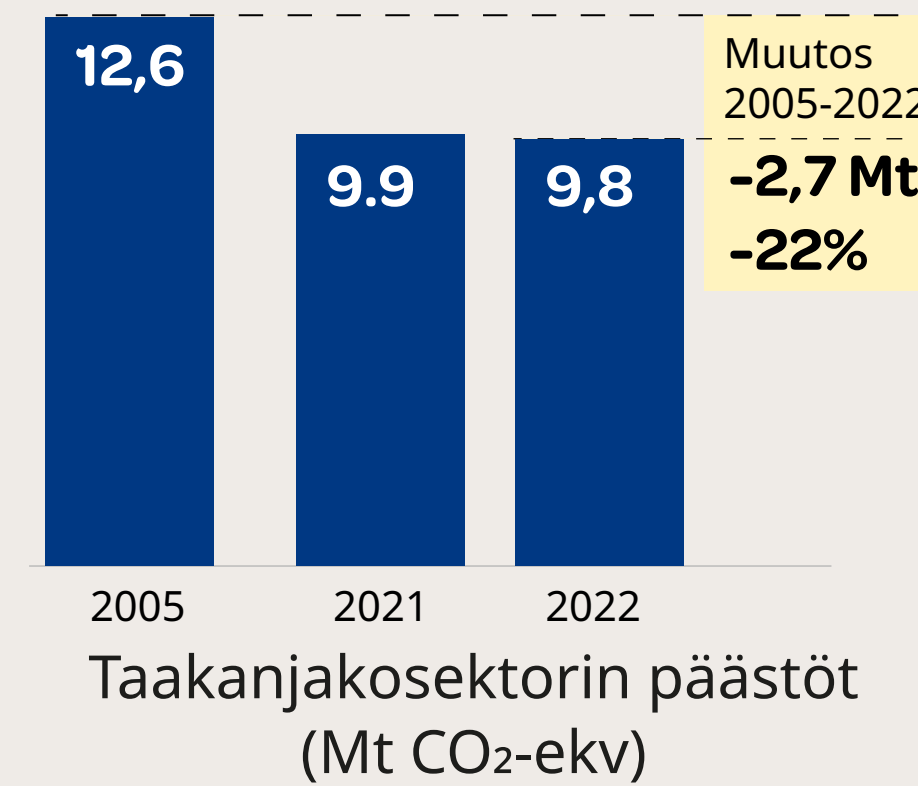
Merkittävin osa ELY/TET/KEHA-yrastojen hankinnoista koostuu ELY-keskusten liikennevastuun alueen hankinnoista. Väylänpitoon ja liikenteeseen liittyvät hankinnat kuuluvat ELY-keskuksen väylänpidon perustehtäviin eli teiden hoitoon, käyttöön ja korjaukseen, uusien investointihankkeiden suunnittelun sekä joukkoliikenteen hankintaan. ELY-keskuksilla on käytössään valtakunnallisesti valmistellut hankinta-asiakirjamallit, joiden kehittämisestä vastaa

Väylävirasto. Väylänpidon hankintojen ympäristökriteerejä kehitetään ELY-keskuksia ohjaavan Väyläviraston toimesta tavoitteena kriteerien johdonmukainen ja systemaattinen käyttö. Esimerkkejä käytössä olevista ympäristökriteereistä ovat työkoneille ja kuljetuskalustolle asetetut päästöluokkavaatimukset, vaatimukset urakkakohtaisista ympäristösuunnitelmista sekä kyllästettyihin ratapölkkyihin liittyvät rajoitukset. Väyläviraston laatiman selvityksen mukaan ympäristökriteerien käytön taso on vuonna 2022 ollut maltillinen.

Aluekehittäminen

Aluekehittäminen ELY-keskuksen tehtävänä tarkoittaa alueiden elinvoimaisuuden kehittämistä niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Instrumentteina tähän toimivat erilaiset rahoitukset, joita suunnataan niin yrityksille, maaseudulle ja muille kehittämistoimijoille. Aluekehittämisen instrumentteja ja vaikuttavuutta käsitellään tarkemmin mm. luvuissa "Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua" sekä "Ilmastotekoja". Rahoituksen suuntaamisessa pyritään entistä voimakkaampaan kestävyden huomioon ottamiseen.

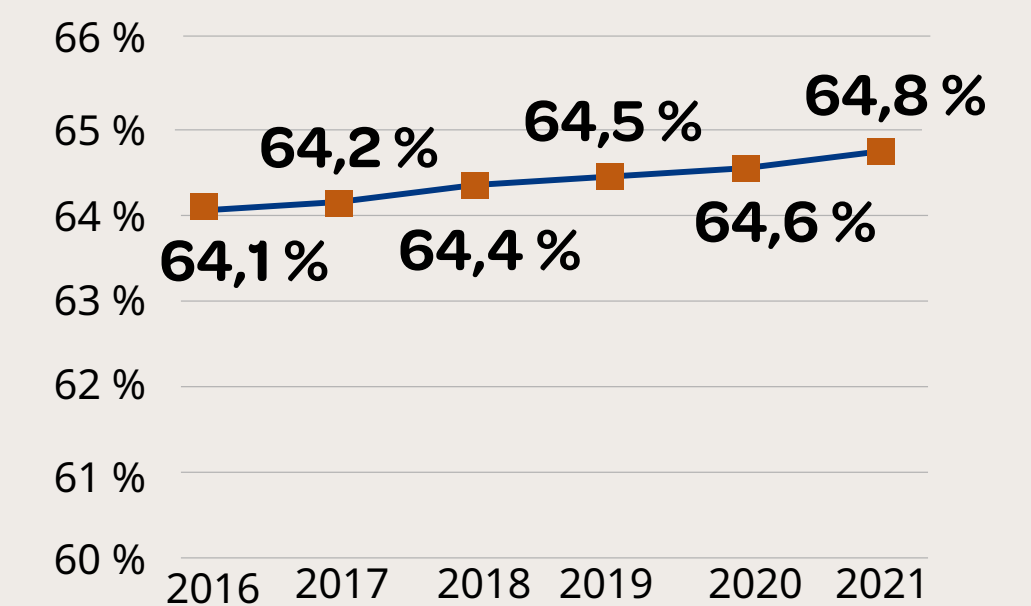
MITTARI 1 Liikenteen päästöt

MITTARI 2

Yhdyskuntarakenteen kehitys (joukkoliikenteen järjestämisen edellytysten täyttyminen) MAL-kaupunkiseuduilla

Vähintään 20 asukasta hehtaarilla on nähty asukastiheydeksi, joka tukee kannattavan joukkoliikenteen järjestämistä. Tämän asukastiheyden ylittävillä alueilla asuvien osuus toimii indikaattorina, joka kuvaa yhdyskuntarakenteen kehitystä ja joukkoliikenteen edellytyksiä. Indikaattorissa asukastiheys on määritetty 250 m x 250 m tilastoruuduittain, ja tarkastelussa ovat mukana vain kyseisenä vuonna taajama-alueeseen kuuluneet ruudut.

Vähintään 20 as/ha alueella asuvien osuus kaupunkiseututaajamissa

Ilmastotekoja

Agenda
2030
-tavoite 13

ELY-keskukset tekevät ilmastotyötä poikkileikkavasti eri tehtävissään kaikilla vastuualueilla ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Lähes 80 prosenttia Suomen ilmastopäästöistä kulkee ELY-tehtävien kautta ja työmme merkittävin vaikutus syntyy laajasta viranomaisyhteistyöstä mm. alueidenkäytön, ympäristövaikutusten arvioinnin, vesienhallinnan, rahoituksen, maatalouden sekä liikenteen tehtävissä. Olemme myös mukana alueellisessa ilmastotyössä yhteistyössä kuntien, maakuntien liittojen ja muiden toimijoiden kanssa. Virkatehtävien lisäksi teemme ilmastotyötä pienentäessämme oman toimintamme hiilijalanjälkeä.

Näissä alatavoitteissa työmme jälki näkyy selvimmin:

- 13.1 Parannamme kykyä sopeutua ilmaston riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.
- 13.2 Tuotamme tietoa ilmastonmuutosta koskevista toimenpiteistä kansallisiin strategioihin ja suunnitteluun.
- 13.3 Lisäämme ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyvää tietämystä.

Mihin vaikutamme:

- Vaikutamme aluekehittämisen hankkeissa sekä kaupungeissa että maaseudulla.
- Ohjaamme ja kehitämme ilmastovaikutusten arviointia ja huomioimista YVA-menettelyissä ja kaavoituksessa.
- Parannamme ilmastonmuutoksen ja kiertotalouden huomioimista alueellisessa suunnittelussa.
- Teemme valtakunnallista ilmastoyhteistyötä mm. ELY-keskusten ilmastoverkoston kautta.
- Edistämme ilmastotavoitteita ja tiedonvaihtoa alueellisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- Osallistumme ilmastoyhteistyöryhmiin, hankkeisiin ja tilaisuuksiin sekä jaamme ilmastotietoa alueille.
- Tuemme alueiden kestävä liiketoiminnan kehittymistä.
- Edistämme ympäristö- ja ilmastokasvatusta ja -tietoisuutta alueellisissa ja valtakunnallisissa verkostoissa.
- Vahvistamme ilmasto- ja ympäristöosaamista alueilla viestinnän, rahoituksen ja verkostoyhteistyön keinoin.
- Rahoitamme alueellisia ilmastohankkeita, ympäristökasvatushankkeita, öljylämmityksestä luopumista sekä rakennusten korjauksia. Toteutamme myös ELY-keskusten alueellisia ilmastohankkeita.
- Edistämme ilmastokestävää liikennejärjestelmää mm. parantamalla jalankulun ja pyöräilyn väyliä, niiden turvallisuutta ja saavutettavuutta sekä edistämällä joukkoliikenteen käyttämistä.

Vastuullisuustyön saavutukset vuonna 2022:

Vuoden 2022 aikana ilmastotyö ELY-keskuksissa jatkoi vakiintumistaan. Työssä korostuivat erityisesti vihreä siirtymä ja ilmastovaikutusten arvioinnin kehittäminen niin ympäristöluvituksen kuin eri rahoitusinstrumenttienkin näkökulmista. ELY-keskusten ilmastoasiantuntijaverkosto on aktiivinen toimija, joka vahvistaa ilmastotyötä ja edistää ilmastotietoisuutta. Ohjaavien tahojen ja strategiapäällikköjen ilmastoryhmä vaikuttaa ilmaston huomioimiseen strategisella tasolla. Ilmastotyötä on koordinoitu ELY-keskusten ilmastotiekartalla, johon on kuvattu virastojen mahdolliset vaikutuskanavat ja kehittämissuhteet vaikuttavuuden lisäämiseksi. Osana tiekarttaa on vahvistettu ilmastomuutokseen sopeutumisen osaamista hillinnän rinnalla: vuoden 2022 aikana 10 ELY-keskuksessa järjestettiin ilmastomuutokseen sopeutumisen koulutuksia, joihin osallistui 160 henkilöä.

ELY-keskukset edistävät alueidensa kuntien ja yritysten vähähiilisyystyötä. Yksi vipuvarsista on ilmastotietoisuuden lisääminen alueilla koulutuksen, ohjauksen ja neuvonnan avulla. ELY-keskukset tekevät sidosryhmissään kuten maakuntaliittojen ja korkeakoulujen kanssa merkittävää ilmastotyötä.

Eräs ilmastotyön tavoitteista on tunnistaa liiketoimintamahdollisuudet ja edistää vihreää siirtymää. ELY-keskukset edistävät eri tukimuodoilla uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja uutta yrittäjyyttä, ja sitä kautta merkittävän kiertotalouspotentiaalin realisoitumista. Suomalaisilla yrityksillä on vientipotentiaalia kiertotalouden ja ilmastomuutokseen

sopeutumisen ratkaisuisissa. Merkittäviä työmuotoja ovat myös ympäristö-, luonto-, ja ilmastotoimien rahoittaminen sekä vesienhoidon edistäminen ja tulvariskien vähentäminen. ELY-keskusten liikennevastuualueet kehittävät joukkoliikenteen ja kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytyksiä. Liikennevastuualueet ovat merkittäviä hankkijoita, joiden hankinnoissa on suurta kiertotalouden edistämisen potentiaalia.

Edistämme kiertotalouden ja ilmastomuutoksen vaikutusten huomioon ottamista rakennetun ympäristön suunnittelussa. ELY-keskukset osallistuvat alueellisten ilmasto- ja hiilineutraaliusohjelmien ja -asiakirjojen laatimiseen sekä valtakunnalliseen ohjelmatyöhön sekä lausuvat laki- ja ohjelmaehdotuksista ja tuovat näin alueellista näkökulmaa eri puolilta Suomea ilmasto- ja kiertotaloutta koskevaan lainsäädäntöön. ELY-keskusten virkatyössä alueilla otetaan kantaa hankkeiden ilmastovaikutuksiin niiden minimoimiseksi.

ELY-keskusten tekemää ilmastotyötä on myös EU:n rakennerahastoista tulevien rahoitusten myöntäminen. Tarkemmin uuden ohjelmakauden rahoituksesta ja sen vastuullisuuspainotuksista kerrotaan luvussa "Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua". Uutena kriteerinä käyttöön on otettu "Do no significant harm" -periaate, jolla tarkastellaan kaikkia hakemuksia. Osa ESR-rahoituksesta menee osaamisen kehittämishankkeisiin, joissa voidaan painottaa kiertotaloutta tai ilmastomuutosta. Tuensaaja voi kehittää esimerkiksi tarjoamansa koulutuksen sisältöä vastamaan kestävä kehityksen periaatteita tai kouluttaa osallistujia hyödyntämään ympäristönäkökulmaa yritystoiminnassaan.

ELY-keskuksissa toimivien maaseutuyksiköiden tehtäviin kuuluu mm. rahoittaa ilmastomuutoksen hillintää esimerkiksi energiamurroksen, kiertotalouden tunnistamisen ja mahdollistamisen kautta. Esimerkiksi Hämeen ELY-keskuksessa uusiutuvan energian, erityisesti aurinkoenergian, hankkeita rahoitettiin vuonna 2022 moninkertaisesti aiempaan verrattuna. Maaseutuyksiköt edistävät tiedonlisäystä viljelijöille neuvonnan ja ilmastomyönteisen maatalouden kautta. Uudessa CAP-kaudessa ilmastotavoitteet näkyvät entistä selvemmin.

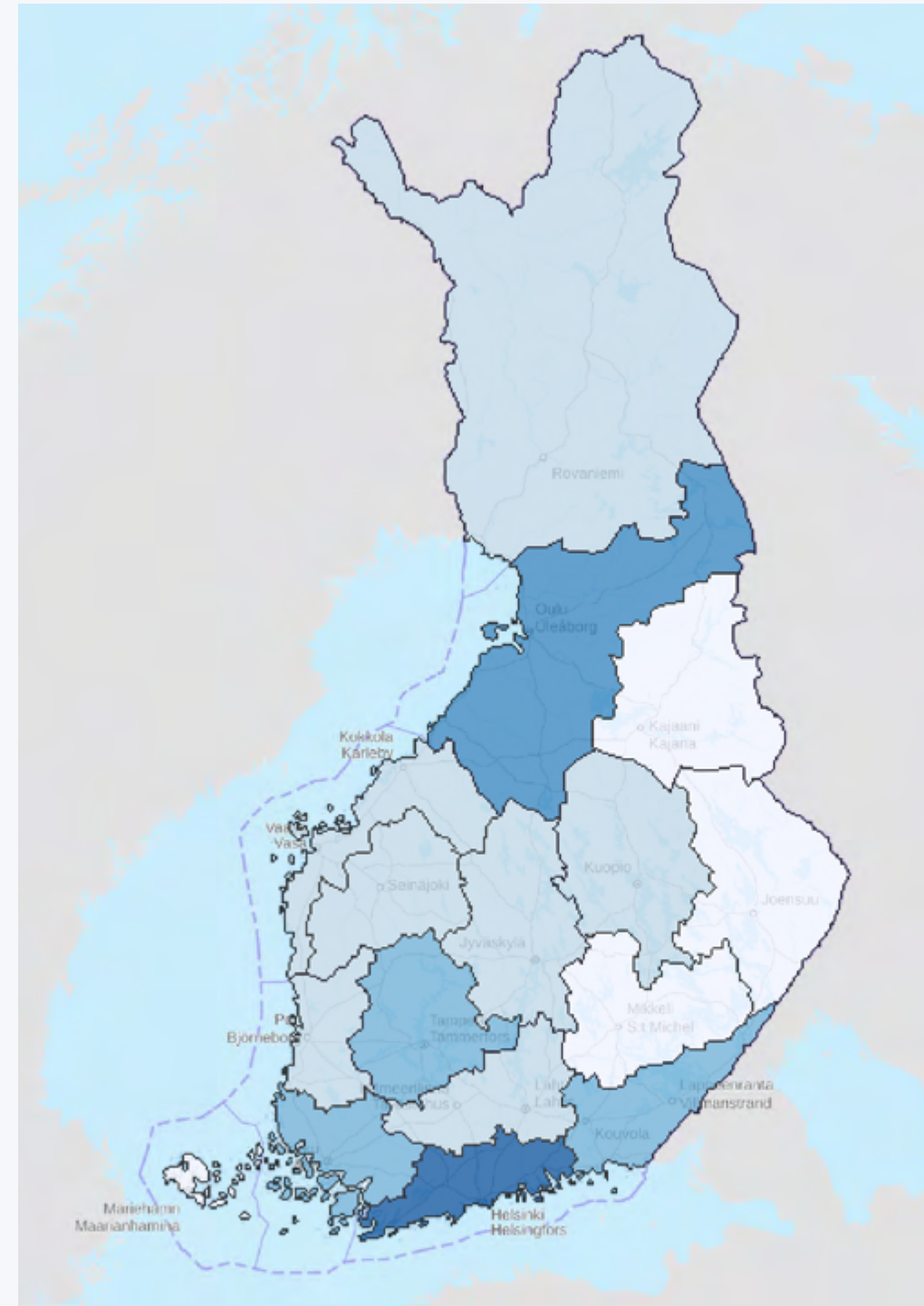
Vuoden 2022 lopussa maa- ja metsätalousministeriö aloitti valmistelun, jonka tavoitteena oli uuden valtakunnallisen ilmastoyksikön perustaminen keskitetysti yhteen ELY-keskuksista. Ilmastoyksiköllä vahvistetaan ELY-keskusten edellytyksiä maankäyttösektoria sekä ilmastomuutoksen sopeutumista koskevien tavoitteiden, suunnitelmien ja tarkasteluiden toteuttamiseen. Ilmastoyksikön toiminnan keskiössä on ilmastolain mukaisten kansallisten suunnitelmien (kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma vuoteen 2030 sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma) alueellisessa toimeenpanossa, siihen liittyvien ratkaisujen kehittämisessä sekä kuntien ilmasto- ja sopeutumistyön tukemisessa.

Ilmastotyötä alueilla

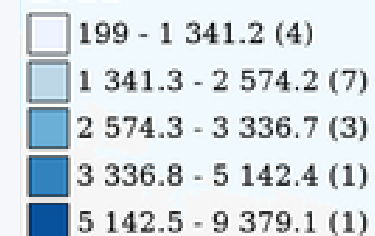
ELY-keskukset vaikuttivat alueiden ilmastotyöhön vuonna 2022 virkatehtäviensä lisäksi myös osallistumalla mm. alueellisten tiekarttojen laadintaan tai toteuttamiseen, sopeutumisen suunnitteluun, yhteistyöryhmiin sekä hankkeisiin.

Alueiden kasvihuonekaasupäästöt ovat olleet laskussa, mutta hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vuonna 2035 on vaikeaa. Aluetasolla ilmastotyö näkyy kuitenkin jo vahvasti:

- Maakuntatasoiset ilmastomuutoksen hiltinän tiekartat on laadittu Etelä-Savon, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Kainuun, Kymenlaakson, Lapin, Pirkanmaan, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Päijät-Hämeen, Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Uudenmaan, Pohjanmaan maakunnissa.
- Ilmastomuutokseen sopeutumisen maakunta- tai ELY-alueasoinen suunnitelma löytyy Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Lapin sekä Pohjois-Savon maakunnista. Pirkanmaalla on laadittu Pirkanmaan ELY-keskuksen johdolla ilmastomuutokseen sopeutumisen pilotti, joka sisältää kehikon haavoittuvuustarkastelun toteuttamiseksi maakunnallisesti.
- Ympäristökasvatuksen maakunta- tai ELY-alueasoinen verkosto löytyy Kymenlaakson, Uudenmaan, Hämeen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon maakunnista.

Kasvihuonekaasupäästöt / Yhteensä / [kt CO₂-ekv] / 2021

Kuva 2. Kasvihuonekaasupäästöt ELY-keskuksittain 2021. Lähde: Ympäristön tietopalvelu Liiteri.

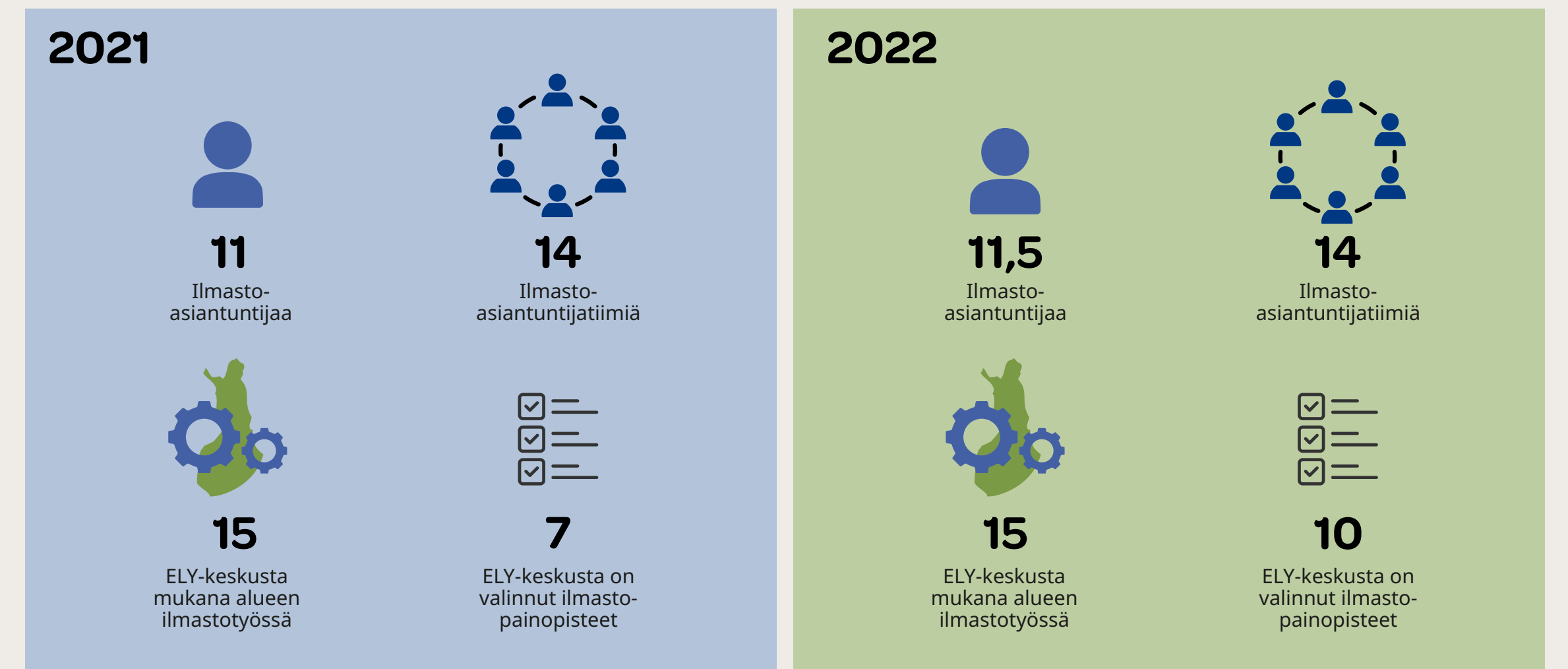
ELY-keskusten ilmastotyön tilanne 6/2022. Vuonna 2022 jokaisessa ELY-keskuksessa oli vähintään yksi nimetty asiantuntija, jonka tehtäviin kuului ilmastokysymysten edistäminen. Jokaisella alueella oli toiminnassa viraston sisäinen ilmastotiimi. ELY-keskukset olivat aktiivisesti mukana alueen ilmastotyössä.

ELY-keskus	Ilmastoasiantuntija	Ilmastotiimi	Alueen ilmastotyössä mukana	Ilmastopainopisteet valittu
Pirkanmaa	X	X	X	X
Etelä-Savo	X	X	X	-
Etelä-Pohjanmaa	X	X	X	X
Häme	X	X	X	X
Kainuu	X(OTO)	X	X	X
Kaakkois-Suomi	X	X	X	X
Keski-Suomi	X	X	X	-
Lappi	-	X	X	-
Pohjanmaa	-	X	X	X
Pohjois-Karjala	X(OTO)	-	X	-
Pohjois-Savo	X	X	X	X
Pohjois-Pohjanmaa	X	X	X	X
Satakunta	X(OTO)	X	X	-
Uusimaa	X	X	X	X
Varsinais-Suomi	X	X	X	X

Lähde ELY-ilmastotiekartta 2022

MITTARI 1

Ilmastotyö ELY-keskuksissa

Vedenalainen elämä

Tavoitteena on säilyttää pintavesien, meren ja pohjavesien tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävästä käyttöä. Näin varmistamme vesiekosysteemien hyvinvoinnin sekä puhtaan veden riittävyyden kaikille. ELY-keskusten toiminnassa tavoitteet liittyvät etenkin vesihuollon ja vesien- ja merenhoidon tehtäviin.

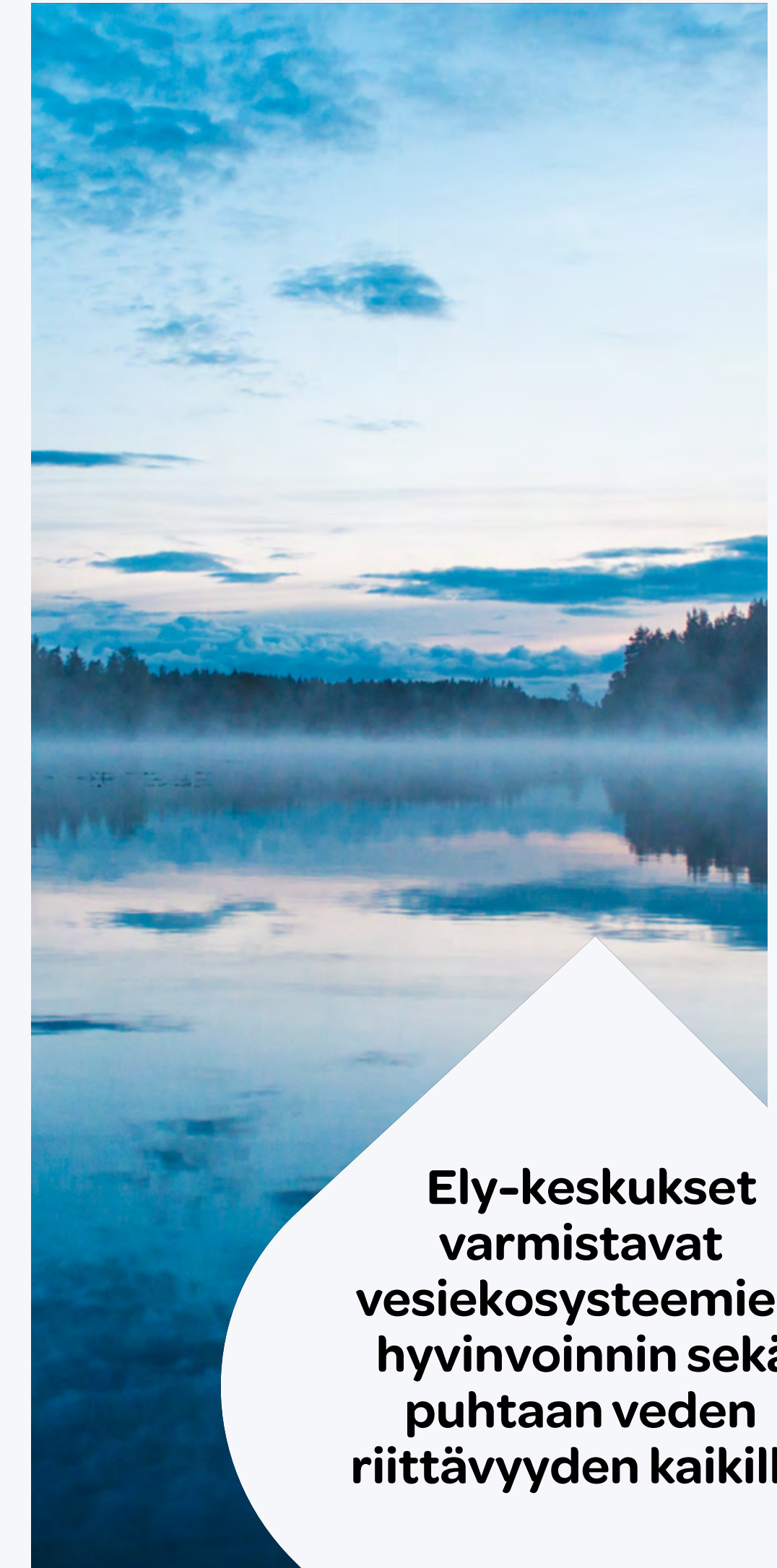
ELY-keskus toteuttaa vesien- ja merenhoitoa EU:n vesipuitelidirektiivin mukaisesti tavoitteena pinta- ja pohjavesien vähintään hyvä tila. Ilmastonmuutoksen myötä vesienhallinnan ja vesihuollon tehtävät korostuvat tulva- ja kuivuusriskien lisääntyessä ja vesiosaamista tarvitaan myös uusissa toimintaympäristöissä. ELY-keskukset auttavat yrityksiä vesiriskien tunnistamisessa ja vesivastuullisuuden edistämiseksi. Vedenhankinnan häiriötilanteisiin varautuminen ja maankäytön muutoksiin sopeutuminen edellyttävät yhteistyötä useiden viranomaisten, tutkimuslaitosten ja alueellisten toimijoiden kesken.

Näissä alatavoitteissa työmme jälki näkyy selvimmin:

- 6.1 Varmistamme turvallisen juomaveden saatavuuden kaikille
- 6.2 Toteutamme vesivarojen hallintaa integroidusti kaikilla tasoilla
- 6.b Tuemme ja vahvistamme paikallisyhteisöjen osallistumista vesistöjen ja sanitaation hallinnan kehittämiseen
- 14.1 Ehkäisemme ja vähennämme merkittävästi vesien saastumista
- 14.2 Suojelemme ja hallitsemme kestävästi vesiekosysteemejä
- 14.5 Suojelemme vesialueita kansallisten ja kansainvälisten lakien sekä parhaan käytettävissä olevan tutkimustiedon mukaisesti

Mihin vaikutamme:

- Edistämme vesivarojen kestävästä käyttöä ja sanitaatiota valvonnan, alueellisen yhteistyön ja yleissuunnittelun, alueellisten vesihuoltostrategioiden ja kansallisen vesihuoltouudistuksen toimenpiteiden avulla. Tavoitteena on turvata puhtaan talousveden saatavuus sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen jäteveden viemärointi.
- Vahvistamme edellytyksiä vesihuollon häiriötilanteisiin varautumiseksi, tiedonhallinnan parantamiseksi sekä korjausinvestointien toteutumiseksi.
- Johdamme vesienhoidon suunnittelua ja toteutusta Manner-Suomen seitsemällä vesienhoitoalueella ja osallistumme merenhoidon suunnitteluun. Pyrimme vähentämään vesistöihin ja mereen kohdistuvia paineita ja edistämme vesienhoidon toimenpiteiden toteutumista mm. tukemalla vesistö- ja valuma-aluekunnostushankkeita.
- Edistämme tulva- ja kuivuusriskien hallintaan liittyvää varautumista ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.
- Tunnistamme ja tuemme pilaantuneen maaperän ja pohjavesien kunnostuksia sekä edistämme pohjavesien suojelua esimerkiksi uusien tiehankkeiden yhteydessä.

Ely-keskukset varmistavat vesiekosysteemien hyvinvoinnin sekä puhtaan veden riittävyyden kaikille

Vastuullisuustyön saavutukset vuonna 2022:

Vesihuolto

Vesihuoltolaissa säädetyt ELY-keskusten tehtävät keskitettiin vuoden 2022 alusta Etelä-Savon ELY-keskukseen. Keskitämisellä tavoiteltiin vesihuoltotehtävien toimintatapojen yhtenäistämistä ja vahvistettiin ELY-keskusten edellytyksiä edistää vesihuoltolain tavoitetta turvata vesihuollon toimivuus kaikissa tilanteissa. Monipaikkaista työskentelyä hyödyntäen vesihuoltoasiantuntijoiden paikallisasiantuntemus ja yhteydet paikallisiin sidosryhmiin säilytettiin. Lisäksi vesihuoltolain valvontatehtäviin ja vesihuoltouudistuksen uusiin tehtäviin palkattiin lisää vakinaista työvoimaa.

Kansallinen vesihuoltouudistus tähtää vuoteen 2030 mennessä vastuulliseen vesihuoltoon. Osana uudistusta ELY-keskuksen vesihuoltoyksikkö on mukana laatimassa ehdotusta vesihuoltolainsäädännön uudistamiseksi. Lisäksi vuonna 2022 käynnistettiin itäisen ja eteläisen, läntisen sekä pohjoisen Suomen vesihuoltostrategioiden toimeenpano.

ELY-keskuksen vesihuoltopalvelut -yksikön merkitys on näkynyt enemmän yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamisessa (kädenjälki) kuin suorien vaikutusten hallinnassa (jalanjäljessä). Yllätysten ja epäjatkuvuuden maailmassa (pandemia, sotatila Euroopassa) on edistetty vesihuollon varautumista osallistamalla eri varautumisryhmiin, varautumiseen liittyvään koulutukseen sekä kohdennettu valvontaa vesihuollon varautumissuunnitteluun.

Varautuminen parantaa vesihuollon toimintavarmuutta, mikä itsessään on vastuullista toimintaa.

Hyvän vesihuollon kriteerien käyttöönottoon on kannustettu valvonnan yhteydessä, koulutustilaisuuksissa ja viestinnällisin keinoin. Mittarit ohjaavat ja kannustavat vesihuoltotoimijoita kestäväan ja laadukkaaseen toimintaan.

Vesihuollon arvostuksen ja tietoisuuden lisäämiseen on panostettu mm viestinnän keinoin. Tällä on tavoiteltu tavallisen kuluttajan ymmärryksen lisääntymistä vesihuollosta ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä. Arvostuksen ja tietoisuuden lisääntymässä tavallinen kuluttajakin voi alkaa toimia vastuullisesti esimerkiksi käyttämällä vettä viisaasti ja pyrkimällä vähentämään myös piilovedenkäyttöä.

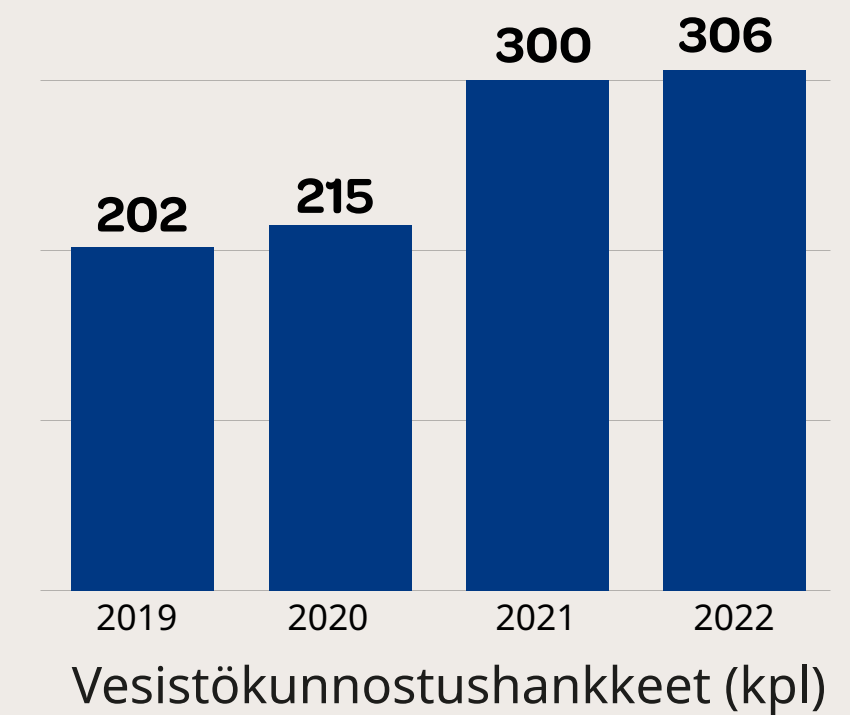
Vesien- ja merenhoito

ELY-keskukset ovat toteuttaneet ja edistäneet valtioneuvoston hyväksymien vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimenpiteitä. Vesiensuojelun tehostamisohjelman sekä vesien- ja merenhoidon edistämisrahoituksen puitteissa ELY-keskukset ovat rahoittaneet muun muassa vesistökuunnostushankkeita ja valuma-alueitasoisia vesienhallinnan hankkeita.

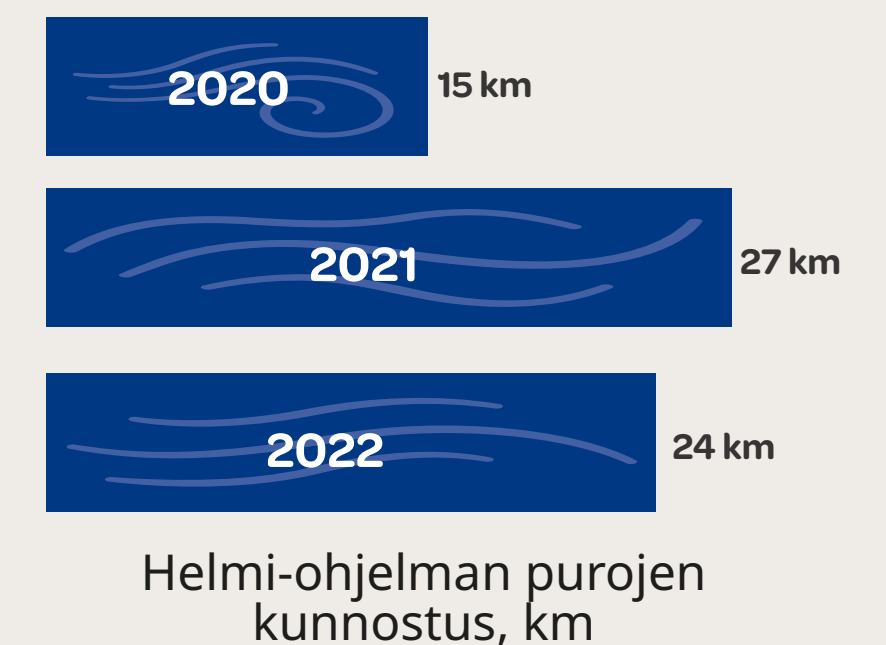
ELY-keskukset tekivät myönteisen avustuspäätöksen vuonna 2022 yhteensä yli 300 vesistökuunnostushankkeelle. Mukana ovat sekä ympäristöministeriön että maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat hankkeet. Vesistöjä on hoidettu myös mm. Helmi-ohjelman kautta, jossa on edistetty pienvesistöjen monimuotoisuutta, rantaluontoa, lintuvesien ja kosteikkojen kunnostusta. Esimerkiksi puroja

kunnostettiin vuonna 2022 yhteensä 24 km, mukaan laskettuna sekä luonnonsuojelualueilla että niiden ulkopuolella toteutetut kunnostukset. VELMU-ohjelmassa on kartoitettu vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuutta. Varsinais-Suomen ELY-keskus on myös lähtenyt toteuttamaan hallitusohjelmassa ollutta Saaristomeri-työtä. Tulva- ja kuivuusriskien hallintahankkeita on edistetty yhteistyössä sidosryhmien kanssa mm. tulvariskien hallintasuunnitelmien pohjalta.

MITTARI 1 Vesistökuunnostushankkeet

MITTARI 2 Helmi-ohjelman purojen kunnostus

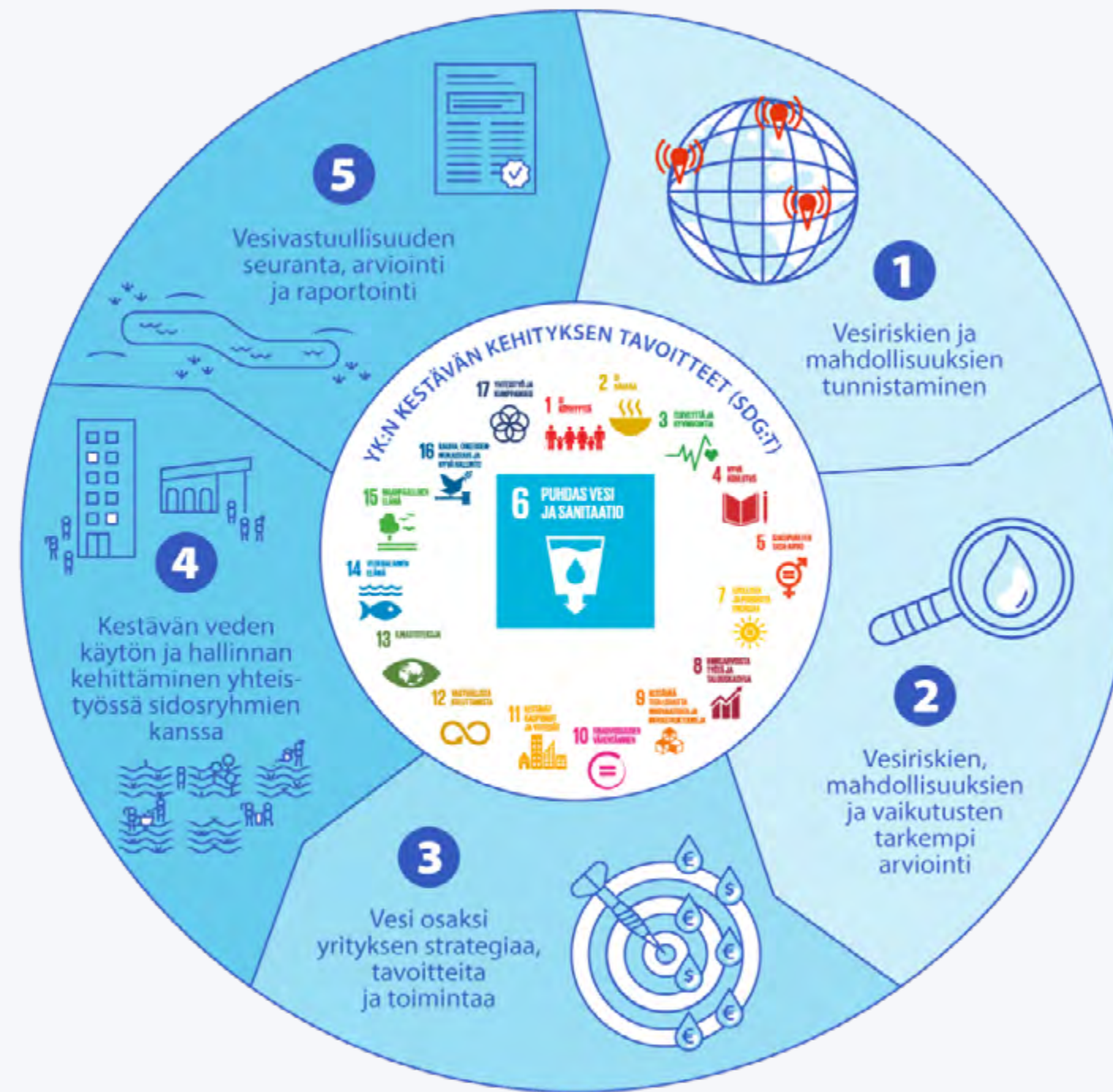

Vesienhoitoa on edistetty myös uudella hankkeilla. 2022 käynnistyi hanke yritysten vesivastuullisuuden edistämisestä ELY-keskusten vesienhoitotyössä (YRVELY). ELY-keskukset, YM, MMM ja TEM tekevät hankkeessa yhteistyötä ruoantuotannon ja elintarviketeollisuuden toimijoiden kanssa edistämällä yritysten vesivastuusitoumusten käyttöönottoa ja toteutumista (Kuva 3). Yritysten vesivastuullisuudella tarkoitetaan veden käyttöä, joka on sosiaalisesti ja kulttuurisesti oikeudenmukaista, ympäristön kannalta kestävä ja taloudellisesti kannattavaa, ja jonka käytänteet kehitetään yhdessä sidosryhmien kanssa. Hanke päättyi 2023 lopussa.

Vesivastuullisuutta edistävä viestintä

Vuoden 2022 aikana sähköiset vesiasioiden tietopalvelut kehittyivät merkittävästi. Vesienhoidon kolmas suunnittelukausi vuosille 2022–2027 käynnistyi ja tämän yhteydessä ELY-keskukset julkaisivat uuden valtakunnallisen tietopalvelun, eTPO.fi-sivuston, johon on kerätty sähköiseen muotoon kaikki vesienhoidon toimenpideohjelmat. Palvelussa pääsee tarkastelemaan vesistöjä ja toimenpiteitä kartalla.

Vesi.fi-palvelun sisältö laajeni ja ruotsinkielinen palvelu vatten.fi tuli käyttöön vuoden 2021 lopussa. Vuoden 2022 aikana palveluun valmistui Aineistopankki ja Asiantuntijan työpöytä, jotka tarjoavat kiinnostuneille tarkempaa tietoa ja työkaluja ympäristön seurantaan ja tutkimukseen.

Kuva 3. Yrityksen vesivastuusitoumus haastaa yrityksen tunnistamaan toiminnan vesiriskit ja auttaa huolehtimaan kestävästä vedenkäytöstä. Kuva: vesi.fi.

ELY-keskuksissa on neuvottu, ohjattu ja kehitetty maa- ja metsätalouden sektorikohtaisia toimenpiteitä vesien suojeleminen edistämiseksi. Vahvaa viestintää on tehty vesien suojeleminen tärkeydestä oppilaitosten ja sidosryhmien kanssa, sekä haettu asialle näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa. ELY-keskusten omat ilmastoryhmät ovat edistäneet vesitietoisuutta omalla toiminnallaan.

Kuvat 4 ja 5. Vesistöjennostus Haminaan Uittimensalmessa, jossa avattiin kahden lahden välinen umpeenkasvanut salmi. Kuvat: Jenna Hjelmmän.

Maanpäällinen elämä

Metsien ja muiden ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen ovat merkittäviä tehtäviä, joita ELY-keskus edistää kaikilla vastuualueillaan. Tavoitteena on tukea esimerkiksi maaseudun toimijoita, maankäytön ja liikenteen suunnittelijoita sekä asukkaita edistämään luonnonvarojen kestävästä käytöstä ylläpitäen

luonnon monimuotoisuutta. Edistämme kestävästä maankäytöstä viestinnän, valvonnan ja neuvonnan kautta sekä myöntämällä rahoitusta EU:n ja kansallisten tukien, yritysrahoituksen sekä erilaisten hankerahoitusten muodossa.

Näissä alatavoitteissa työmme jälki näkyy selvimmin:

- 15.1 Suojellemme ja palautamme ennalleen maan veden ekosysteemejä, metsiä, kosteikkoja ja kuivan maan alueita sekä turvaamme niiden kestävästä käytöstä.
- 15.2 Edistämme metsien kestävien hoitomenetelmien käyttöönottoa, pysäytämme metsäkatoa, ennallistamme turmeltuneita metsäalueita ja lisäämme metsitystä.
- 15.5 Ryhdymme toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turmeltumisen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi.
- 15.8 Otamme käyttöön menetelmiä, joilla voidaan estää ja vähentää haitallisten vieraslajien vaikutuksia maa- ja vesiekosysteemeihin.
- 15.9 Integroimme ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun ja kehitysprosesseihin.

Mihin vaikutamme:

- Toteutamme luonnonsuojelua erilaisten rahoitusinstrumenttien avulla.
- Toteutamme sekä rahoitamme metsien, soiden ja kosteikkojen ennallistamista.
- Turvaamme luonnon monimuotoisuuden säilymistä monenlaisissa hankkeissa valvonnan, neuvonnan, ohjauksen avulla
- Teemme lajisuojelua turvaamalla ja hoitamalla lajien tunnettuja esiintymispaikkoja sekä inventoimalla uusia.
- Edistämme ilmastonmuutokseen sopeutumista.
- Keräämme ja ohjaamme tietoa vieraslajeista (Luonnonvarakeskuksen kanssa, vieraslajit.fi), sekä koordinoimme ja avustamme vieraslajien torjumisessa.
- Ohjaamme ja neuvomme kuntia luontoarvojen huomioimisessa osana kunnan muuta toimintaa
- Edistämme kiertotaloutta ja kierrätyksen lisäämistä rahoittamalla hankkeita ja neuvoamalla toimijoita.

Kuva 5. Luomunautoja Vironlahden Porolahden 2022 niitetyn rantaruovikon alueelle perustetulla rantalaitumella. Ranta-alueen kunnostushanke sai paikalliset mukaan talkoisiin ja hyödytti vesi- ja rantaluontoa monella tapaa. Kuva: Ville Räihä.

Vastuullisuustyön saavutukset vuonna 2022:

Vuonna 2022 ELY-keskukset ovat jatkaneet maanpäällisen elämän suojelua rauhoittamalla uusia luonnonsuojelualueita sekä rahoittamalla ja toteuttamalla erilaisia hoitotoimia uhanalaisille ja suojeltaville lajeille ja luontotyypeille. Luonnonsuojelualueiden perustaminen on keskeinen luonnon monimuotoisuutta pitkällä aikavälillä lisäävä ja ylläpitävä toimenpide. Luonnonsuojelualueita on toteutettu vanhojen luonnonsuojeluohjelmien, METSO- ja Helmi-ohjelmien sekä Luontolahja Suomelle -ohjelman kautta sekä LS2020-määrärahan kautta Pohjois-Suomessa. Näistä Luontolahja Suomelle ja LS2020-rahoitukset päättyivät vuoden 2022 lopussa. Kattava suojelualueiden verkosto mahdollistaa maamme alkuperäisten eliöyhteisöjen säilymisen myös tulevaisuudessa. Luonnonsuojelualueet ovat myös merkittävä hiilinielu ja -varasto.

METSO-ohjelman kautta rauhoitettiin vuonna 2022 yhteensä 4731 hehtaaria uusia luonnonsuojelualueita. Tästä yksityisiä suojelualueita oli 3086 hehtaaria, 91 hehtaaria määräaikaista rauhoitusalueita ja 1554 hehtaaria valtiolle luonnonsuojeluun hankittuja alueita. Vuosina 2008–2022 METSO-ohjelmassa on laajennettu suojelualueverkostoa yhteensä 88 878 hehtaaria, mikä on 93 prosenttia suojelualueverkoston kehittämiseksi METSO-ohjelmassa asetetusta kokonaistavoitteesta (96 000 ha).

Helmi-ohjelman puitteissa on tehty aktiivista soiden suojelua ja ennallistamista vuonna 2022. Yhteensä ELY-keskukset suojelivat vuonna 2022 soita 5538 hehtaaria. Ensisijaisia toteutuskohteita olivat

soidensuojelun täydennysohjelmaesityksen (SSTE) kohteet. Soidensuojelussa ylitetiin ELY-keskuksille asetettu toteutustavoite (5000 ha). Vuonna 2022 ennallistettiin lisäksi suoluontoa yhteensä 5188 hehtaarin alueella 110 työkohteella. Tämän lisäksi hyväksyttiin 48 suojelualueiden soiden ennallistamissuunnitelmaa.

Helmi-ohjelman turvin on panostettu metsien ja soiden lisäksi myös pienvesien, perinnebiotooppien sekä lintuvesien kunnostukseen ja hoitoon. Yhteensä vuonna 2022 lintuvesikunnostuksia toteutettiin 37 kohteella. Uusia perinnebiotooppien hoitokohteita perustettiin 742 hehtaaria. Yhteensä 24 kilometriä puroja, 22 lähdetä sekä yhdeksän fladaa ja kluuvia kunnostettiin, mukaan luettuna luonnonsuojelualueilla ja niiden ulkopuolella tehdyt kunnostukset.

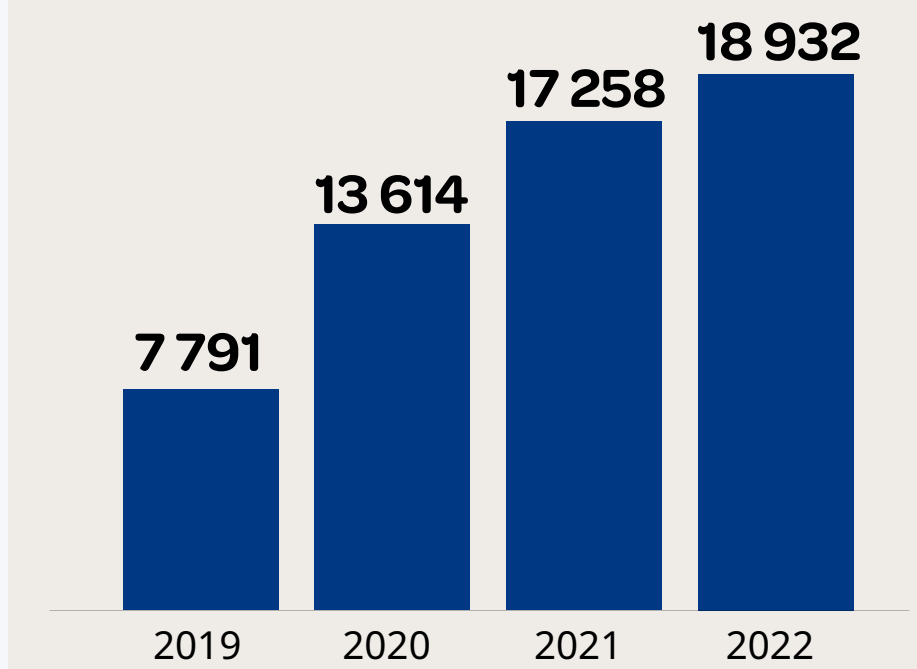
ELY-keskukset valvovat ja ennaltaehkäisevät laaja-alaisesti myös ympäristön tilan heikentymistä, esimerkiksi maaperän pilaantumista. Pilaantunut maaperä uhkaa ihmisten terveyttä sekä luonnon monimuotoisuutta. ELY-keskukset käsittelevät maaperän puhdistamista koskevat ilmoitukset ja toimivat neuvojana puhdistuksen toteuttamisessa sekä myöntävät tietyissä tapauksissa avustusta pilaantuneen maaperän selvittämiseen ja puhdistamiseen.

ELY-keskukset tuottavat, jakavat ja hyödyntävät tietoa lajeista (laji.fi, LajiGIS jne.) sekä luonnon tilasta Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Tiedon avulla ELY-keskukset tekevät asiantuntijatyötä. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyllä (YVA-menettely) ja viranomaisten omien suunnitelmien ja ohjelmien arviointimenettelyllä (SOVA-menettely) varmistetaan, että merkittävien hankkeiden ympäristövaikutukset

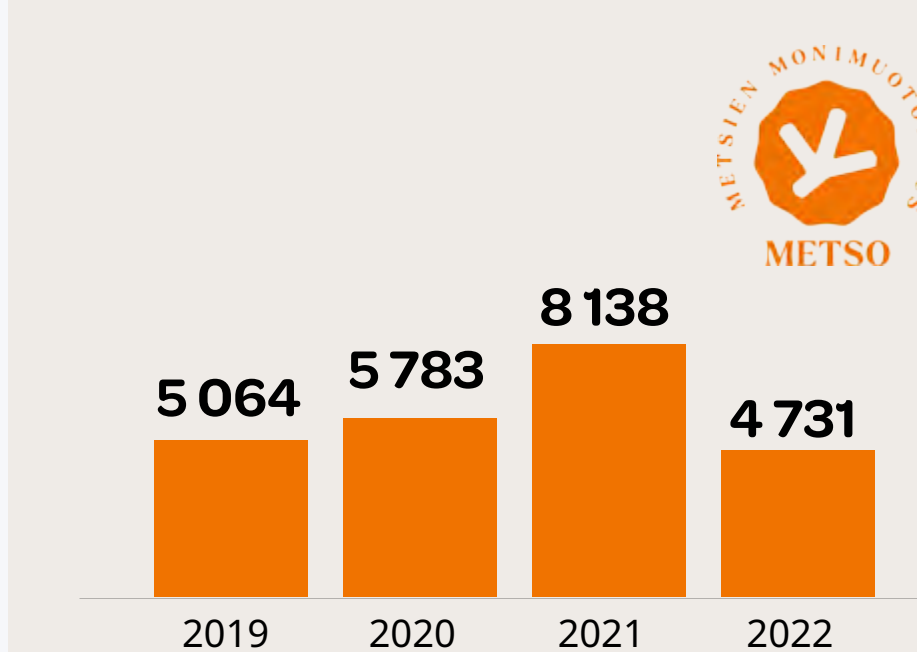
on yhtenäisellä tavalla tunnistettu ja otettu huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa. ELY-keskukset toimivat hankkeissa valvovana ja ohjaavana viranomaisena.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksessa tehtiin haitallisten vieraslajien torjuntaa 2022 päättyneessä INSPECT-hankkeessa. Hanke julkaisi oppaat jättipal-samin (doria.fi) ja kurturuusun (doria.fi) torjuntaan. ELY-keskukset ovat myös osallistuneet tiedotuskampanjoihin, joissa vieraslajien torjuntaan liittyvää tietoa on jaettu. Kainuun ELY-keskus toimii keskitetysti valtionapuviranomaisen tehtävissä haettaessa avustusta hankkeeseen, jonka tarkoituksena on edistää haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien hallintaa.

MITTARI 1
Luonnonsuojelualueiden toteutus (ha)

MITTARI 2
METSO-ohjelman toteutus (ha)

Oman toiminnan jalanjäljen pienentäminen

Toiminnan jalanjälki tarkoittaa organisaation negatiivisia vaikutuksia ympäristöönsä. Tässä raportissa tarkastelemme toimintamme hiilijalanjälkeä muun muassa hankintojen ja työmatkaliikkumisen näkökulmasta. Sosiaalisen jalanjäljen osalta keskitymme henkilöstön hyvinvointiin ja tasa-arvoon.

Hiilijalanjälki

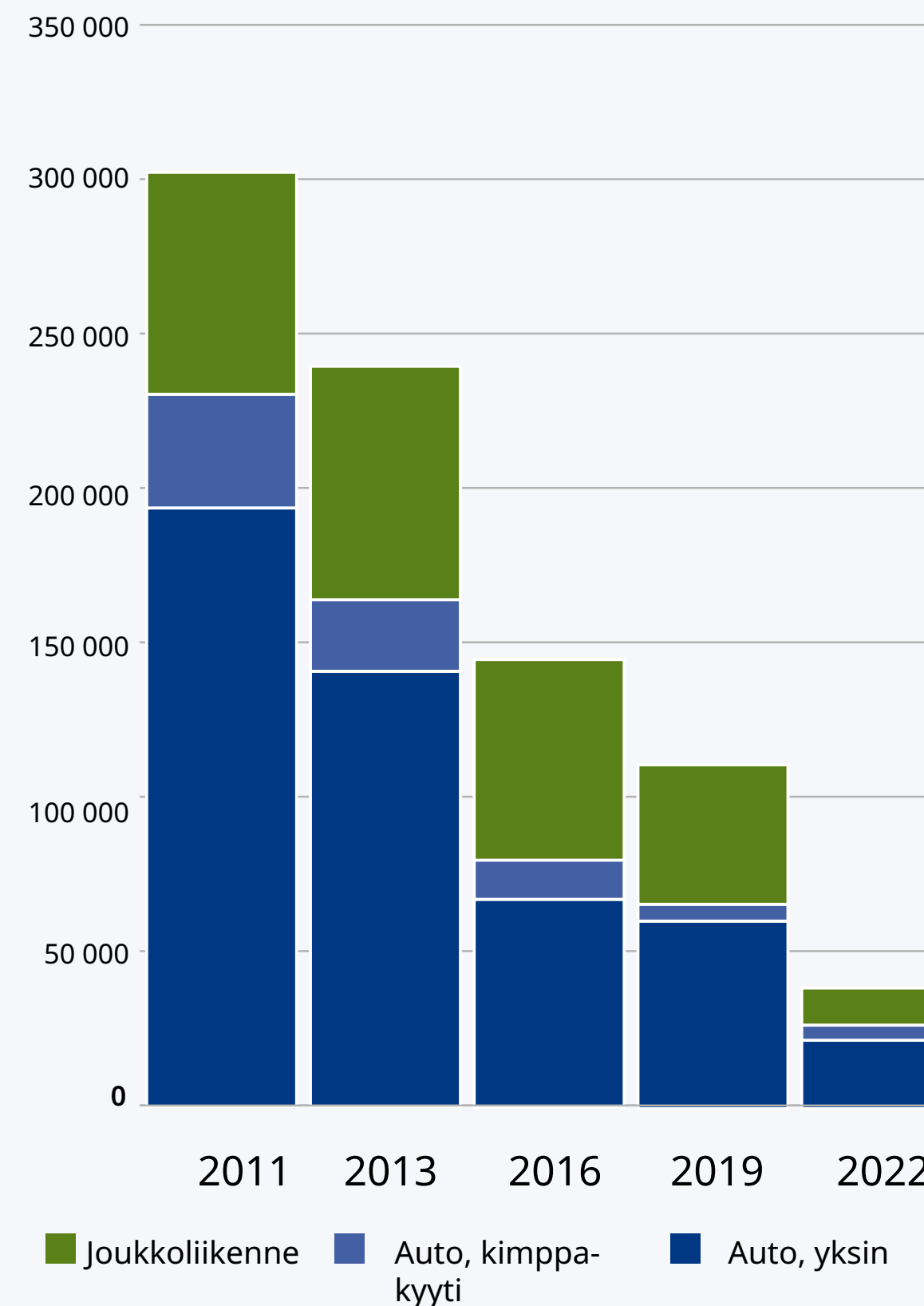
Organisaatioiden päästöt koostuvat ainakin

- tilojen lämmityksestä
- sähkönkulutuksesta
- jätteistä
- työasiointimatkaliikkumisesta (henkilöauto, junamatkat, lennot)
- työmatkaliikkumisesta (kodin ja työpaikan väliset matkat)
- tietoteknisistä ja muista hankinnoista sekä vastuualueiden virkatehtäviin liittyvistä hankinnoista

Senaatti-kiinteistöjen hiilineutraaliustavoitteet tulevat ELY-keskusten päästöjen vähentämistä ja esimerkiksi vihreää kaukolämpöä käytetään yleisesti. Kaikki virastoihin ostettava sähkö on vesi- tai tuulivoimalla tuotettua. Senaatti käynnisti lokakuussa 2022 laajan energiansäästöohjelman valtion kiinteistöissä. Ohjelman tavoitteena on kokonaisuutena

vähentää energiankulutusta 50 000–75 000 MWh, ja tähänastisten tulosten perusteella se tullaan saavuttamaan. Ohjelma jatkuu ainakin vuoden 2023 loppuun saakka. <https://www.senaatti.fi/energia-ohjelma/>

ELY-keskusten virkatehtävien ja toimintojen hiilijalanjälkeä ei ole laskettu, mutta tarve tälle on tunnustettu. Toistaiseksi hiilijalanjälki on laskettu lähinnä yksittäisten osa-alueiden osalta. Esimerkiksi Uudenmaan ELY-keskuksessa on seurattu vuodesta 2011 lähtien työmatkaliikkumisen CO₂-päästöjä ja niiden kehitystä sekä liikkumissuunnitelmien ja -toimenpiteiden toteutuksen vaikutuksia hiilijalanjälkeen. Seuranta on osoittanut, että kestävä työmatkaliikkumista edistävien toimien voidaan pienentää merkittävästi organisaation työmatkojen CO₂-päästöjä (kuva 6). Uudenmaan ELY-keskuksessa tällaisia toimenpiteitä ovat olleet mm. maksuttomista autopaikeista luopuminen, työmatkapyöräilyn olosuhteiden parantaminen (lukittavat pyöräparkit sisätiloissa, sosiaalityilat, pyöränhuoltopiste, sähköpyörien latauspisteet jne.). Myös etätönn mahdollistaminen on osaltaan vaikuttanut työmatkaliikkumiseen, minkä vuoksi seurantatutkimuksissa on eroteltu tulokset etätönn kanssa ja ilman.

Kuva 6. Työmatkojen CO₂-päästöjen kehitys Uudenmaan ELY-keskuksessa vuodesta 2011 vuoteen 2022.

Jalanjäljen pienentämisessä virastoissa tehtävällä paikallisella työllä on suuri merkitys. Esimerkiksi Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa on toiminut Kestävän kehityksen työryhmä vuodesta 2010. Ryhmä jakaa infoa, järjestää tilaisuuksia, tutustumisretkiä ja kyselyjä henkilöstölle. Kaksi kertaa vuodessa järjestetään Lihasvoimin töihin -päivä, jolloin osallistuneille tarjotaan aamupala ja maksuton pyöränhuolto.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on toteuttanut kestävän kehityksen henkilöstökyselyä vuodesta 2011 alkaen. Tarkoituksena on seurata toimintatapoja ja informoida henkilöstöä työarkeen liittyvissä asioissa kestävän kehityksen näkökulmasta. Kyselyillä on seurattu mm. sähkön kulutusta, työasiamatkoja, työmatkoja, etätöytä, jätteiden lajittelua sekä tilaisuuksien järjestämistä. Muutaman vuoden välein on toteutettu tarkemmin liikkumiseen keskittyvä kysely, jonka pohjalta on päivitetty viraston liikumissuunnitelmaa.

Osa virastoista on laskenut myös omaa hiilijalanjälkeään. Esimerkiksi Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa laskelmat on tehty vuosilta 2014–2019. Laskelmaan sisältyy virka- ja työmatkat, sähkön- ja paperinkulutus. Vuoteen 2019 päästöt vähentyivät 40 %. Seuraavaksi tavoitteeksi on asetettu päästöjen vähentäminen 50 prosentilla vuosien 2019–2025 välillä.

Hankintojen hiilijalanjälki

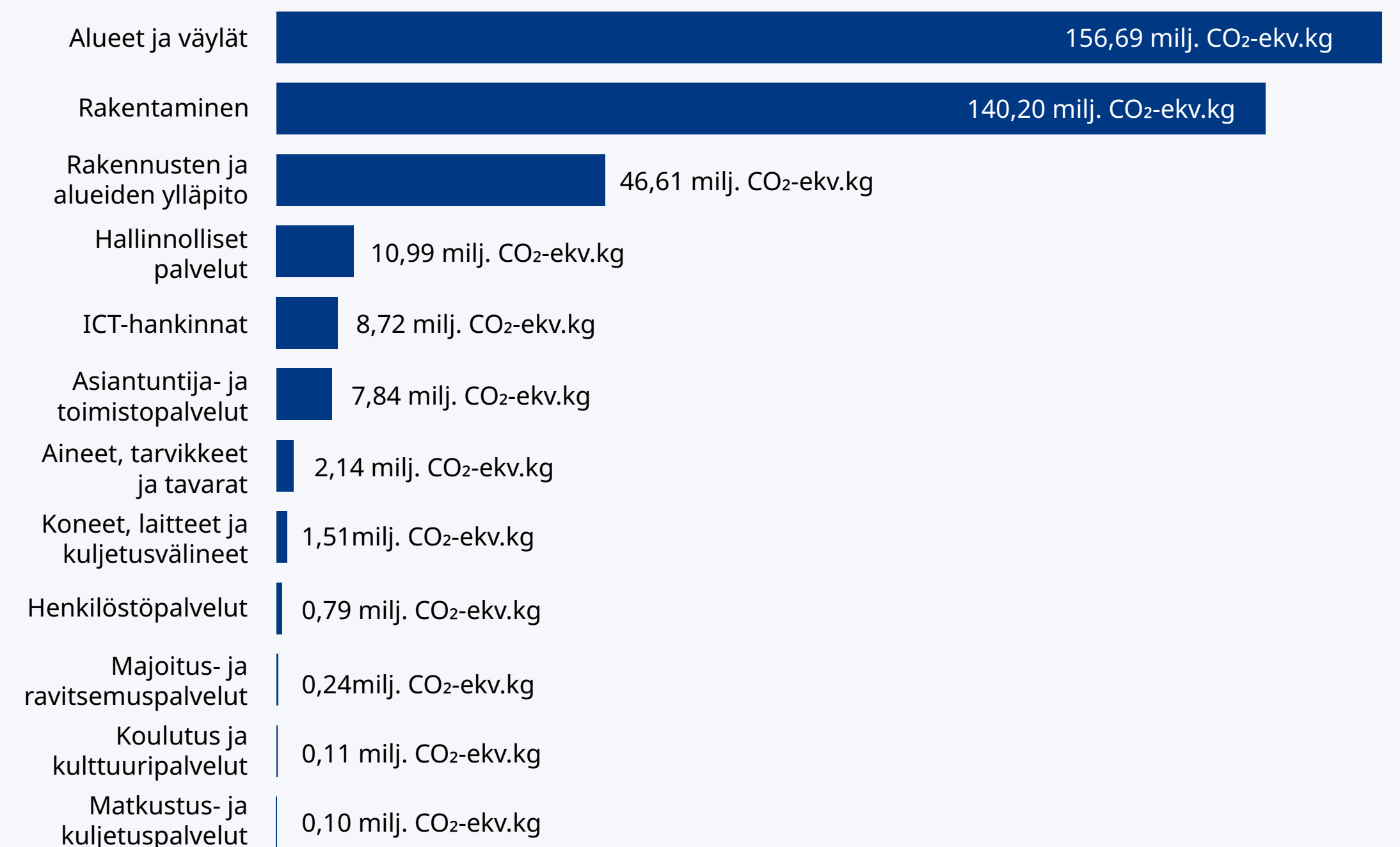
Kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020 ohjaa huomioimaan taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden hankintoja tehdessä. Otimme vuonna 2022 käyttöön Hankinta-Suomi -ohjelmassa teetetyn hankintaosaamiseen itsearviointityökalun, josta saatujen tulosten mukaan KEHA-keskuksessa, ELY-keskuksissa ja TE-toimistoissa hankintojen parissa työskentelevät asiantuntijat eivät tunne kovin hyvin kestäviä hankintoja koskevia linjauksia ja tapoja edistää niitä (keskiarvo 1,36 asteikolla 1–4). Kestävyyden huomiointiin hankinnoissa onkin syytä jatkossa panostaa yhä enemmän ja lisätä koko organisaation tasolla siihen liittyvää osaamista.

Vuoden 2022 vastuullisuusraporttiin saadaan ensimmäistä kertaa hankintojen hiilijalanjälkeen liittyvää laskennallista tietoa Hanselin Johdon hankintanäkymästä. Näkymä sisältää tiedot kaikista hankinnoista, mitä ELY/TET/KEHA-virastokokonaisuudessa tehdään. Hiilijalanjälkilaskelmat perustuvat Suomen ympäristökeskuksen kehittämään laskentamalliin, eli arviot hankintakategorioiden hiilijalanjäljistä perustuvat keskimääräisiin Suomen markkinoilla olevien tuotteiden hiilijalanjälkiin, eivätkä välttämättä vastaa yksittäisen hankinnan todellista hiilijalanjälkeä. Sähkön kohdalla on tehty poikkeus siten, että Hanselin yhteishankintasopimuksen kautta ostettavan alkuperävarmennetun sähkön hiilijalanjäljeksi on merkitty 0.

Hankintanäkymän tilastojen mukaan virastokokonaisuuden hankintamenot vuonna 2022 olivat noin 929 miljoonaa euroa. Näiden hankintojen hiilijalanjälki oli noin 376 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttikilogrammaa (CO₂ekv.kg). Vuodesta 2021 hankintamenot kasvoivat 7,9% samalla kun hiilijalanjälki kasvoi 2,8%.

Rakentaminen- sekä Alueet ja väylät -kategorioiden prosentuaalinen osuus hankintojen hiilijalanjäljestä on peräti 78,9% ja osuus hankintojen rahallisesta arvostakin 77,2%. Molemmat kategoriat koostuvat pääsääntöisesti ELY-keskusten Liikenne-vasuualueen hankinnoista (mm. teiden päällystykset ja tiestöön liittyvä rakentaminen).

Hiilijalanjälki hankintakategorioittain

Kuva 7. Hankintojen hiilijalanjälki hankintakategorioittain.

Liikenne-vastuualueen hankinnoissa ELY-keskukset toteuttavat Väyläviraston päätöksiä ja hankintakriteerejä, joten näiden hankintojen määrään ja hiilijalanjälkeen ELY-keskusten vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset. Lisätietoja Liikenne-vastuualueen hankinnoista luvussa "Kestävät kaupungit ja yhteisöt".

Hilmassa 2022 olleista ELY/TET/KEHA-hankintailmoituksista ekologinen kestävyys oli huomioitu 54% hankinnoista ja sosiaalinen kestävyys 50 prosentissa hankinnoista. Luvut perustuvat hankintoja tehneiden henkilöiden omaan ilmoitukseen eli vaativat kykyä tunnistaa onko kestävyys huomioitu vai ei.

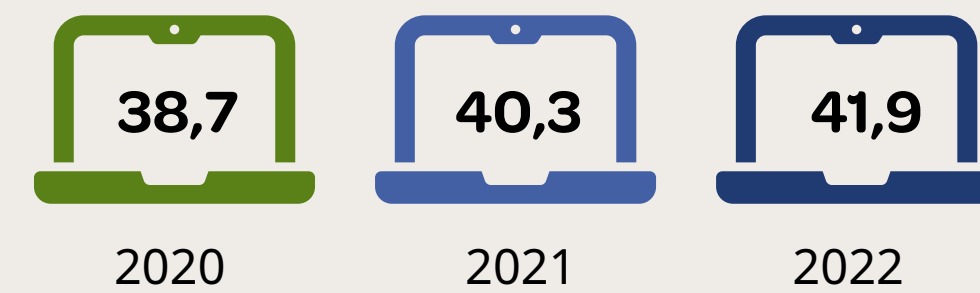
Matkapuhelinten vaihtoikästä ei ole saatavissa seurantatietoa, mutta käytännössä puhelimet pyritään käyttämään loppuun, eli ne vaihdetaan vasta kun puhelin menee rikki, sovellukset eivät enää toimi tai tulee muu syy vaihtaa puhelin.

Valtion sopimustoimittajien Senaatti-kiinteistöjen, tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin sekä talous ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeiden vastuullisuustyötä voi seurata niiden omista vastuullisuusraporteista.

MITTARI 1

Poistettujen työasemien keski-ikä

Valtorilta tulevien työasemien normaali leasing-aika on 36 kuukautta, mutta aikaa voidaan jatkaa. Päätöksen jatkosta tekevät esihenkilöt. Leasingaikojen pituus on kasvanut viime vuosina, mikä on hyvä, sillä ympäristön kannalta tietokoneen käyttöikä kannattaa maksimoida.

Poistettujen työasemien keski-ikä (kk)

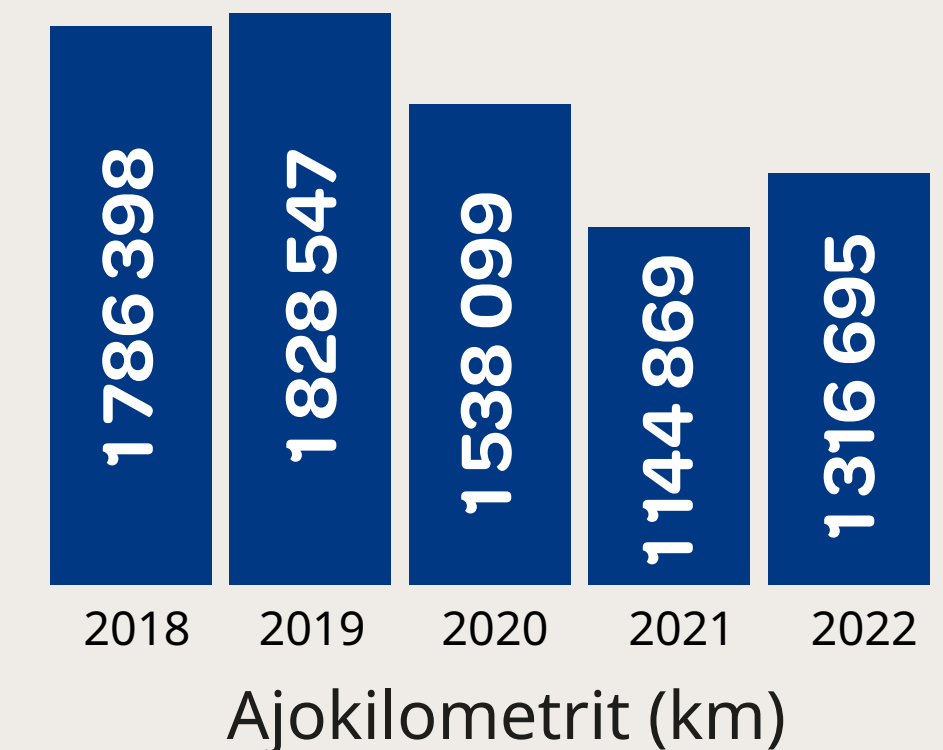
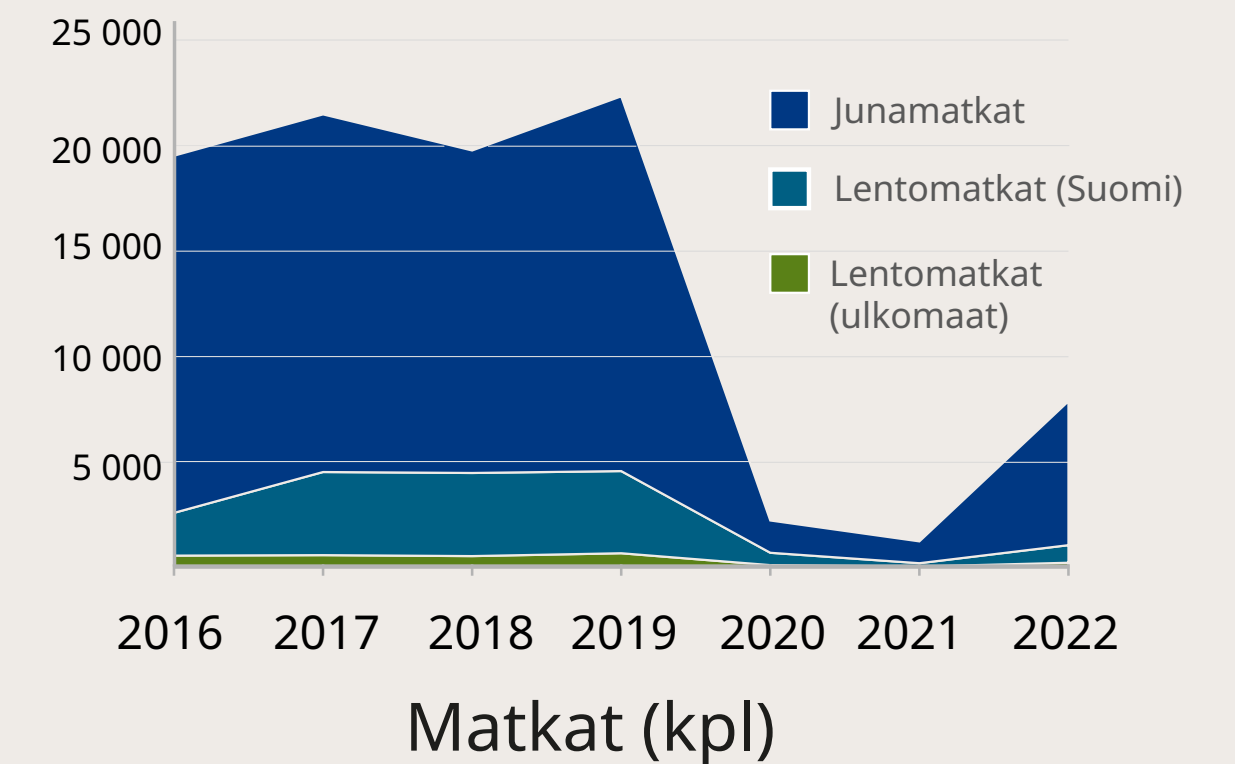
MITTARI 2

Virkamatkustaminen

KEHA-keskus päivitti matkustusohjeen vuonna 2022 niin, että alle 500 km lentoja ei tehtäisi. Tämän pitäisi vähentää lentojen määrää. Kaikista virastoista ei kuitenkaan pääse junalla aamuksi yleisimmille kokouspaikkakunnille, joten työntekijä saa usein valita iltajunan ja yöpymisen tai aamulennon väliltä.

Vuonna 2022 virkamatkustaminen oli vielä korona-aikaa edeltävää aikaa vähäisempää. Todennäköisesti vasta vuosi 2023 paljastaa paljonko virkamatkustamisen määrä on muuttunut etä- ja hybriditapahtumien ansiosta.

Vuonna 2022 täyssähköautojen osuus virastojen leasing- ja vuokra-autoista oli vielä hyvin pieni. Suurin syy sähköistymisen hitauteen on latauspisteiden puuttuminen virastoista ja hitaudet niiden rakentamisessa. Vuonna 2025 laki edellyttää, että vähintään 38,5% autokannasta on täyssähköautoja.

Sosiaalinen jalanjälki

Henkilöstön hyvinvoinnin parantaminen pienentää sosiaalista jalanjälkeä, joka kuvastaa virastojen vaikutusta sosiaaliseen toimintaympäristöön. Sosiaalista jalanjälkeä voidaan pienentää tukemalla tasa-arvoista virastotoimintaa, jossa muun muassa etenemisen mahdollisuudet ovat kaikille samat, henkilöstön hyvinvointia tuetaan, virastot ovat turvallisia työpaikkoja, rekrytointi on yhdenvertaista ja palkka perustuu työtehtäviin eikä työntekijän henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Henkilöstön hyvinvointia mitataan ja raportoidaan kohtuullisen laajasti ELY/TET/KEHA-tilinpäätöksessä. Työtyytyväisyyttä mittaava VMBaro-indeksi nousi hieman vuoteen 2021 verrattuna sekä ELY-keskuksissa (3,84) että KEHA-keskuksessa (3,71), mutta laski TE-toimistoissa (3,49). Valtion keskiarvo oli 3,68. TE-toimistoissa tapahtui paljon muutoksia 2022 kun uusi asiakaspalvelumalli otettiin käyttöön ja TE-palveluiden siirto valtiolta kuntiin varmistui.

Sairauslomapäivien määrä nousi vuonna 2022 kuitenkin huomattavan paljon edelliseen vuoteen verrattuna. Lisätietoja sairauspoissaoloista, työtyytyväisyyskyselyn tuloksista, henkilöstöinvestoinneista, harjoittelijoiden, työllistettyjen määristä ja palkkauksesta löytyy ELY/TET/KEHA Tilinpäätöksestä 2022.

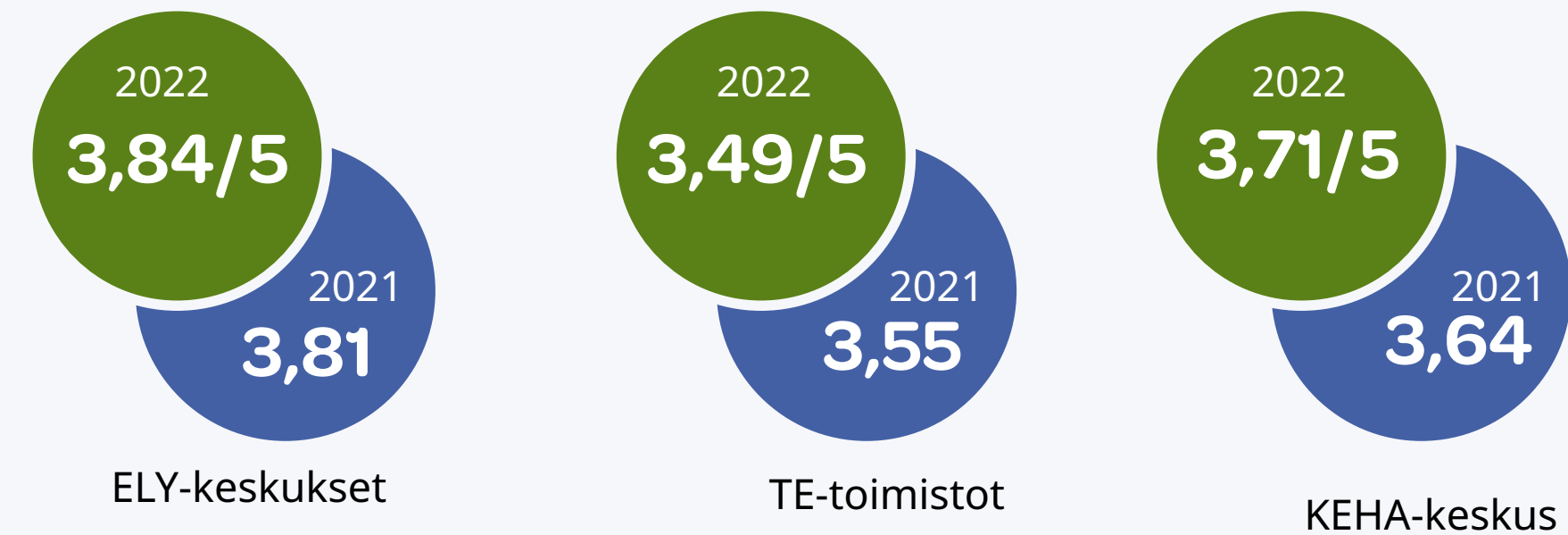
Työterveyden palveluissa vuonna 2022 jatkettiin mielenterveyden palveluihin panostamista, sillä esimerkiksi korona-ajan etätyö, paluu toimistoon, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä suuret muutokset TE-palveluissa ovat lisänneet henkisen avun tarvetta. Työnohjaus sekä kaikille avoimiin

työterveyspalveluihin kuuluvat Terveystalon Mielen chat ja Mielen sparra -palvelut ovat olleet käytössä jo aiempina vuosina. Vuonna 2022 työterveyden palveluihin lisättiin lyhytterapiat, joihin pääsee työterveyslääkärin läheteelle.

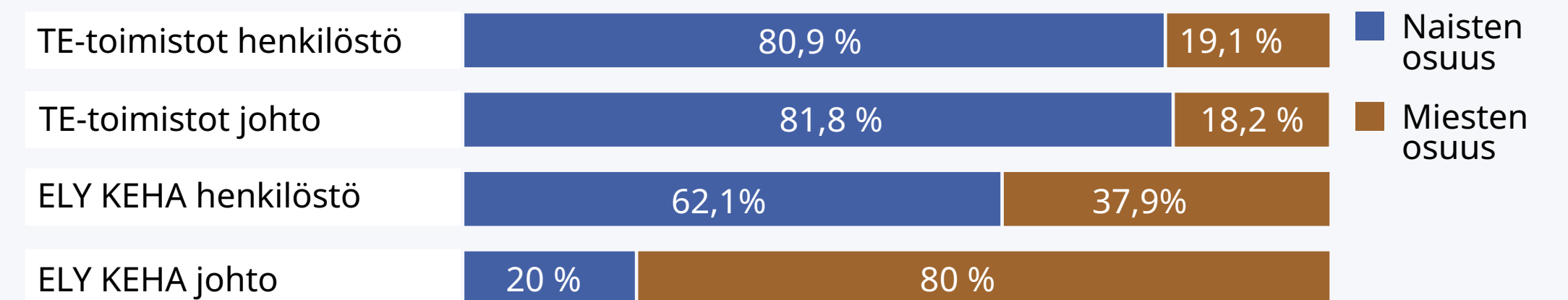
Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta virastokokonaisuudessa edistetään valtakunnallisella yleistasoisella tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla. Tämän lisäksi jokainen virasto laatii oman itsenäisen suunnitelmansa, jonka tulee olla konkreettisempi.

Sukupuolten palkkatasa-arvo toteutuu TE-toimistoissa varsin hyvin, sillä TE-toimistojen koko henkilökunnasta naisten osuus on 80,9% ja johtoon kuuluvista naisten osuus on 81,8%. ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen kohdalla tilanne on selvästi heikompi, sillä naisten osuus koko henkilökunnasta on 62,1%, mutta johtoon kuuluvista naisten osuus on vain 20,0%.

Henkilöstöbarometrin työtyytyväisyysindeksi

Sukupuolten palkkatasa-arvo

Kehitettävää vastuullisuustyössä ja sen raportoinnissa

Vuoden 2023 raportin yhdeksi tavoitteeksi nousee vastuullisuusraportointiin osallistuvan verkoston laajentaminen sekä TE-toimistojen vastuullisuustyön parempi huomiointi. Vastuullisuusraportin laatiminen tulisi aloittaa seuraavalla kaudella aikaisemmin ja suunnitella raportoinnin tiedonkeruu keskitetyksi (esim. seurantamittaritieto). Ylipäänsä ELY/TET/KEHA-laajuiselle vastuullisuustyölle tekisi hyvää parempi koordinointi ja nykyistä vahvemmat valtakunnalliset käytännöt.

Raportoitavien organisaatioiden erittäin laaja ja keskenään erilainen tehtäväkenttä haastaa raportointia. Se, että osassa ELY-keskuksista tai tietyissä ELY-tehtävissä tehdään erittäin merkittävää vastuullisuustyötä, ei välttämättä näy pelkistetyssä, tiettyjen aihealueiden alle kirjatussa tekstissä tarkoituksenmukaisella tavalla. Vastuullisuuden käsitettä virkatehtävissä ei myöskään ole aina määritelty tai käsitettä yhdenmukaisesti.

Vastuullisuuden mittaamiseen ELY/TET/KEHA-organisaatioiden laajalla kentällä ei aina löydy vielä mittareita. Esim. ELY-keskusten ilmastokädenjälkeä ei pystytä tarkoituksenmukaisella tavalla selkeästi kuvaamaan, eikä hiilijalanjälkeä laajalla kentällä ole ollut mahdollista laskea. Myöskään yksittäisten

tavoitteiden kohdalla mittareita ei aina ole valmiina tai tiedot eivät päivitty edellisestä vuodesta raportointiaikaan mennessä.

ELY-keskusten oman hiilijalanjäljen mittaamiseksi ja toimenpiteiden toteuttamiseksi tarvittaisiin selkeä seurantajärjestelmä. Järjestelmässä tulisi minimissään olla tiedot energian, veden ja liikkumisen päästöistä sekä näihin liittyvistä toimenpiteistä ja niiden edistämiseksi tehtävistä toimista.

Aluehallinto toimii ohjaavien ministeriöiden ja virastojen alla, ja monilta osin tehtävät päätökset tai linjaukset eivät ainakaan kaikilta osin ole raportoitavien organisaatioiden päätettävissä. Vastuullisuutta onkin tarpeen kuvata siinä kehyksessä, missä kulloinkin liikutaan. Työtä voidaan tehdä myös ohjaavien säädösten ja linjausten muuttamiseksi entistä vastuullisemmiksi.

Avustuspäätösten ja tukien osalta vuoden 2022 raportin puute on, että raportin laadintahetkellä ei kyetty saamaan ulos dataa vuoden 2022 avustuspäätöksistä ja tuista. Jatkossa erityisesti vihreän siirtymän tilannetta olisi tarvetta kyetä tarkastelemaan erityyppisten rahoitusinstrumenttien toteumatietojen kautta.

Kasvihuonekaasupäästöjen kehityksen osalta raportointitiedot päivittyvät eri tahtiin vastuullisuusraportoinnin kanssa. Tämän vuoksi esimerkiksi tässä vuoden 2022 raportissa oli saatavilla ainoastaan päästötiedot vuodelle 2021.

Tieto vesien tilan muutoksesta syntyy viiveellä. Toiminnan vaikuttavuutta vesistöjen tilaan ei voida mitata lyhyellä aikavälillä, sillä vesistöt muuttuvat hitaasti vuosien ja jopa vuosikymmenien hankkeiden vaikutuksesta. Hankkeiden suoraa vaikutusta vesistöjen muutokseen on myös vaikeaa erottaa muista tekijöistä. Pohja- ja pintavesien tilan muutos on kuitenkin yksi vesien tilan mittari, joka kuvaa vesistöjen muutosta. Seuraavan kerran tila-arviointi tehdään vuonna 2025. Mittariston kehittämistä hankkeiden vesistö- ja ilmastovaikutuksista tarvitaan edelleen.

Vesihuoltouudistuksen ja alueellisten vesihuoltostrategioiden toimenpideohjelmien toteutumisen seurannan tuloksista voidaan raportoida tuleviin raportteihin, kun uudistuksen vaikutukset tulevat näkyviin ja toiminnan tasosta kertovia indikaattoreita saadaan esiin.

Luonnon monimuotoisuuden monimutkainen luonne tekee sen tilan seurannasta haastavaa. Keskeisin Suomen luonnon tilaa kattavasti kuvaava mittaristo on lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnit, joita toteutetaan 5–10 kymmenen vuoden välein lajiryhmästä riippuen. Lajien valtakunnallinen uhanalaisuuden arviointi vuosikymmenen välein ei kuitenkaan vastaa erityisen hyvin yksittäisten hankkeiden tai suojeleohjelmienkaan tarpeisiin. Yksittäisen luonnonhoitotoimen vaikutavuuden arvioimiseksi tarvitaan lisää kohdekohtaista suunnitelmallista seurantaa ja raportointia. Esimerkiksi lintuvesikunnostuksien yhteydessä tulee jatkossa pyrkiä toteuttamaan systemaattista lajistoseurantaa, jotta toimenpiteiden vaikutavuutta kohdelajiston alueellisiin kantoihin voidaan arvioida. Myös suojeleohjelmien kuten esimerkiksi METSO-suojelealueiden lajiston tilaa olisi tulevaisuudessa syytä seurata, jotta voidaan arvioida, kuinka suojelealueverkosto toimii esimerkiksi vaateliaan metsälajiston suojelelun turvaamisessa eteläisessä Suomessa pidemmällä tarkasteluajanjaksolla.

Hiilijalanjäljen laskemisen lisäksi oman toiminnan jalanjäljen tarkastelua voisi parantaa monipuolistaamalla sosiaalisen vastuun tarkastelua. Lisäksi olisi hyvä, jos jatkossa katsoisimme jalanjälkeämme myös taloudellisen ja kulttuurisen vastuun osalta.

Raportin laadintatapa

Ensimmäinen vastuullisuusraportti vuodesta 2021 oli pitkälti KEHA-keskuksen toteuttama. Vuoden 2022 vastuullisuusraportissa lähdimme tekemään raporttia ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen yhteistyönä, ja pääpanos raporttiin on tänä vuonna tullut ELY-keskusten asiantuntijoilta. Raportin sisällön suunnitteluun ja kirjoittamiseen on osallistunut ELY-keskusten ilmastoverkosto. Raporttia on ollut kirjoittamassa ympäristövastuualueen asiantuntijoiden lisäksi ELY-keskusten liikenne- ja elinkeino-vastuualueiden asiantuntijoita sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ilmastoyksikkö.

Tässä raportissa tarkastellaan ELY-keskusten, TE-toimistojen ja KEHA-keskuksen

- **Kädenjälkeä**, eli YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin vaikuttavaa toimintaa, ja
- **Jalanjälkeä**, eli toiminnan aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia toimintaympäristöön.

Vuoden 2021 raportissa oli viisi Agenda 2030 -tavoitetta: Puhdas vesi ja sanitaatio (6), Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (8), Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11), Vastuullista kuluttamista, Maanpäällinen elämä (13). Vuoden 2022 vastuullisuusraportissa päädyimme lisäämään raportoimiemme tavoitteiden määrää kuuteen. Tähän päädyimme siksi, että

ELY-keskusten, TE-toimistojen ja KEHA-keskuksen toimintakenttä on laaja ja mahdollisuudet vaikuttaa Agenda 2030 -tavoitteisiin ovat merkittävät.

Raportoitavien tavoitteiden määrän noston lisäksi vaihdoimme myös eräitä raportoitavia tavoitteita. Vanhoista tavoitteista mukaan otettiin Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (8), Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11) ja Maanpäällinen elämä (15). Kokonaan uusina tavoitteina mukaan otettiin Edullista ja puhdasta energiaa (7) sekä Ilmastotekoja (13). Lisäksi vaihdoimme Puhtaan veden ja sanitaation (6) tilalle tavoitteen Vedenalainen elämä (14), johon tavoite Puhdas vesi ja sanitaatio on sisällytetty.

Vesiaiheisten tavoitteiden keskeinen sisältö on yhteinen, kohdistuen EU:n vesipuitedirektiivin yleistavoitteeseen – pohja- ja pintavesien hyvään tilaan. Tiukasti katsottuna Vedenalainen elämä keskittyy vain merten tilaan, mutta ELY-keskusten toiminnassa makean veden vesistöt ovat tärkeässä roolissa ja raportoimme tämän tavoitteen alla laajasti vesien eteen tehdystä työstä.

Muutoksista raportoitaviin tavoitteisiin päätettiin raporttia laatineen työryhmän esityksen pohjalta ELY-keskusten strategiapäälliköiden verkostossa.

TURVAAMME HYVINVOINTIA JA YHDENVERTAISUUTTA

- Peruspalvelut ovat turvalliset ja alueellisesti yhdenvertaisesti saatavilla
- Riskienhallinta ja varautuminen paranevat
- Oikeusturva toteutuu ennakoivammin, nopeammin ja vaikuttavammin
- Yhteiskunnan kokonais-turvallisuus on hyvällä tasolla
- Osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee

LISÄÄMME ELINVOIMAA

- Työllisyysaste nousee 75 prosenttiin
- Yritykset uudistuvat, kasvavat ja kansainvälistyvät
- Koulutus- ja osaamistaso nousee, ja osaavan työvoiman saatavuus paranee
- Ympäristön tila paranee
- Yhä useammat ovat toiminta- ja työkykyisinä mukana muuttuvassa työelämässä
- Toimintaympäristö kehittyy yhteistyöllä suotuisasti ja yritysten kilpailuolosuhteet ovat entistä tasapuolisemmat
- Ruuantuotannon kilpailukyky, terveellisyys ja turvallisuus paranevat

TAVOITTELEMME HIILINEUTRAALIUTTA

- Kierto- ja biotalousratkaisut lisääntyvät ja luonnonvaroja käytetään kestävästi
- Luonnon monimuotoisuus ja vesien tila paranee
- Ilmastonmuutosta hillitään ja siihen sopeutumista tuetaan
- Yhdyskunnat kehittyvät kestävästi

